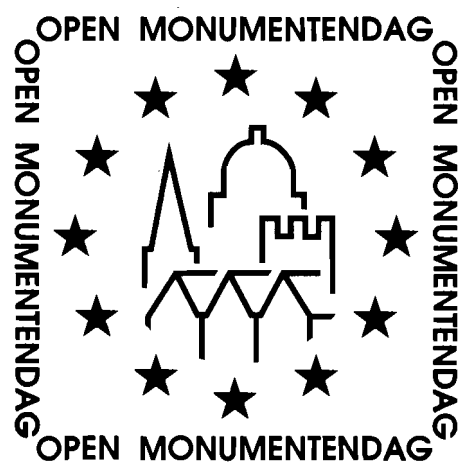


J. Eekelen

1990 DMS
1990 DMS



STAD BRUGGE
**19de-eeuwse architectuur
in de binnenstad**



**een initiatief van de Stuurgroep
Open Monumentendag**

Prijs : 20 fr

Blekersstraat 2, Café Vlissinghe

Openingsuren van 10u tot...

Deze herberg, waarvan de geschiedenis opklimt tot in het begin van de 16de eeuw, heeft vooral op het einde van de vorige eeuw een vooraanstaande rol gespeeld in het Brugse verenigingsleven. Het gebouw zelf dat uit twee vleugels bestaat, dateert uit de 16de-17de eeuw, en bevat nog veel oorspronkelijke elementen, zoals de opkamer met eiken zoldering en zwartmarmeren barok-schouw. Deze opkamer of voutekamer (boven de overwelfde kelder) bezit een merkwaardig mobilaar, met talrijke volkskundige verzamelobjecten en herinneringen. Let bijvoorbeeld op het olieverfschilderij van A. Joostens met de portretten van de talrijke bolders en stamgasten in de tuin van deze herberg en op een ingelijst gelegenheids-gedicht uit 1887, verlucht met twee aquarellen van Flori Van Acker (zie zijn atelier nr. 10), die de tapkast en de „buzestove” -bronnen van zoveel soelaas- weergeven.

Vergeet niet het vergaderzaaltje in de dwarsvleugel, toegankelijk vanuit de tuin, te bezoeken. Hier hadden de bijeenkomsten plaats van de in 1894 gestichte vereniging „Kunstgenegen”, hoofdzakelijk gevormd uit leraren en leerlingen van de Stedelijke Academie voor Schone Kunsten. Het zaaltje is als Vlaamse zitkamer ingericht, met een gotische haard, waarvan de rechtstanden eindigen op een vrouwen- en mannenkop. Op de schouw en de kasten naast de haard en in de banden van de lambrizing zijn de volgende moraliserende spreuken geschilderd :

- Uit Jonste Versaemt
- Toont met daden steeds wat geest er in U woont
- Rust Roest
- Vryheid Blyheid
- In kunstgevoel ligt hoger doel
- Geen schooner kroon dan eigen schoon
- Veroordeelt nooit wat gy niet kent
- By kunstlust nimmer rust
- Kunst veredelt

Deze steervolle vergaderruimte illustreert voortreffelijk het geesteklimaat van het artistieke milieu in Brugge zo'n honderd jaar geleden.

Burg 12, de bovenzaal van het Stadhuis

Openingsuren : van 10u tot 12u en van 14u tot 18u.

Deze zaal van het Brugse stadhuis is een zuiver neo-gotische schepping (1895-1905), alhoewel de mythe „gotische zaal” zo diep lijkt ingeworteld dat niemand in deze zaal een gecreëerde nieuw-middeleeuwse ruimte wil herkennen. De 19de-eeuwse architecten en decorateurs hadden die ambitie en zijn duidelijk – nu nog, honderd jaar later – in hun opzet geslaagd.

In het oorspronkelijke stadhuis (1376-1421) heeft nooit een dergelijke grote ruimte op de verdieping bestaan. De zaal was tot in de 19de eeuw opgesplitst in twee afzonderlijke ruimten en heeft in de loop van de 19de eeuw tot voor de grote restauratie van Louis Delacenserie gedeeltelijk dienst gedaan als bibliotheek.

In zijn oorspronkelijk ontwerp voorzag de stadsarchitect het plaatsen van een houten, opengewerkte en rijk gesculpteerde scheidingswand, maar op vraag van schilder Albrecht de Vriendt werd daarvan afgestapt om zodoende de wanden te kunnen versieren met een groter aantal tafereelen.

In 1895-1905 zijn ook de houten hanggewelven in de twee oostelijke traveeën bijgevoegd naar het model van de bestaande, dit ter vervanging van een vlakke houten zoldering. Om de bovenzaal in een grootse sfeer te kunnen herscheppen vond men het noodzakelijk eerst ook de voorzaal op de benedenverdieping een gotische allure te geven. De graatgewelven op Dorische zuilen die uit 1766 dateerden (als stijl vergelijkbaar met deze in de hallezalen) alsook de trap werden uitgebrouwen en vervangen door een eikehouten zoldering met rijk versierde balksleutels en een nieuwe trap. Dit alles in een stijl die volgens de ontwerper –eveneens Louis Delacenserie– in harmonie was gebracht met de oorspronkelijke stijl van het stadhuis.

Ongeveer 10 jaar lang werd aan de bovenzaal gewerkt. Na het voltooiën van de constructieve werken (het vervolledigen van de gewelven en het openen van twee vensters in de zuidzijde) werd de monumentale schouw gebouwd naar ontwerp van L. Delacenserie en gehouwen door Pieter de Wispelaere.

Albrecht de Vriendt, directeur van de Academie voor Schone Kunsten in Antwerpen, werd aangesteld om de muren met historische taferelen te beschilderen, niet zonder protest van de Brugse kunstenaars.

Hij stond ook in voor de decoratieve gewelfschilderingen. Albrecht de Vriendt werd hierbij geassisteerd door de

De 'Open Monumentendag 1990' wordt te Brugge in het teken van de 19de-eeuwse architectuur geplaatst. Niettegenstaande de belangstelling voor de 19de-eeuwse bouwstijlen de jongste 20 jaar groeit, merkt men dat de waardering voor dit jonge patrimonium nog beperkt is. De bedoeling is met de tweede Open Monumentendag en met deze begeleidende brochure ook het grote publiek te laten kennismaken met de verscheidene aspecten van de 19de-eeuwse architectuur. Ook wordt aandacht besteed aan de culturele en de sociaal-economische achtergronden.

De monumenten die in de kijker worden gesteld zijn verspreid over de gehele Brugse binnenstad. Iedere bezoeker kan een keuze maken uit het aanbod. Geleide bezoeken worden georganiseerd.

TIJDSBEELD

In de eerste helft van de 19de eeuw was Brugge –net zoals vele andere steden– financieel uitgeput door meer dan een kwarteeuw onderdrukking en oorlog na de Franse Revolutie, de Napoleontische en de Hollandse Tijd. In 1815 beslisten de Europese grootmachten de Noordelijke en Zuidelijke Provincies samen te voegen om zo een goede politieke stabiliteit te creëren. Dit mislukt en in 1830 wordt opnieuw onder impuls van onze machtige buurlanden (vnl. door Engeland) het koninkrijk België gecreëerd.

Voor de studie van het verleden heeft de Franse overheersing –ongewild– enkele positieve prikkels gegeven. De Fransen creëerden archiefdepots met de bedoeling over lijsten te beschikken van de aan de staat toegevalen nationale goederen. De studie van de gebouwen uit het verleden werd daardoor heel wat makkelijker. Vanaf het tweede kwart van de 19de eeuw werd het historisch onderzoek nog verder gestimuleerd door de opkomst van de Romantiek die aanknopingspunten zocht met roemrijke periodes uit het verleden en die ook bewust ophemelde.

De rijke bevolkingsgroep kende door de politieke omwenteling in de Franse en Hollandse Tijd weinig materiële verliezen. Die bezettingsperiodes kwamen hen eerder ten goede. In die tijd vormde zich ook een klasse van zogenaamde nieuwe rijken, die voornamelijk bestond uit renteniers, advocaten of hoge ambtenaren en een economisch actieve burgerij, die na de val van Napoleon genoot van een vrijer handelsverkeer onder Hollandse vlag. Voor die groep was er erg veel aan gelegen hun verworven welstand te illustreren met een passende wooncultuur.

Een groot deel van de bevolking bleef uiteraard van de welvaart uitgesloten en voor hen was het dagelijkse leven weinig aantrekkelijk. De industriële revolutie kwam in Brugge niet van de grond door het gebrek aan initiatiefrijke ondernemers (zoals Lieven Bauwens in Gent of

William Cockerill in Luik). Na 1830 verscherpte de economische crisis door het nagenoeg volledige verdwijnen van de lijnwaadindustrie. Felix Dujardin stelde in zijn katoenspinnerij nog wel een groot aantal arbeiders te werk. Ook thuis werd nog zeer veel kant geklost (berekeningen wijzen op 10.000 kantwerksters op een bevolking van 45.000), wat uiteraard gezien de slechte economische toestand enkel tot een overproductie leidde omwille van de geringe vraag.

De crisissen na de mislukte graanoogsten en de schade door de aardappelschimmel in 1846 en 1847 deden de armoede nog toenemen. Die armoede beperkte zich niet tot Vlaanderen maar was nagenoeg algemeen in Noord-West-Europa.

De steden kregen ook meer dan vroeger te maken met een relatieve overbevolking. Vele kleine boeren kwamen immers niet meer aan de kost op hun kleine lapjes pachtgrond en verhuisden naar de steden. Ook in Brugge nam daardoor het aantal huizen in niet onbelangrijke mate toe. De onderwijsgraad lag in Vlaanderen zeer laag. In Brugge werden onder impuls van de Broeders van Liefde en Priester de Foere initiatieven genomen tot het inrichten van gratis onderwijs voor de armen. Dit kwam echter zeer langzaam van de grond.

DE ARCHITECTUUR IN DE EERSTE HELFT VAN DE 19DE EEUW

In Brugge was in de eerste helft van de eeuw de Franse kunst nog in grote mate de inspiratiebron voor de grote bouwheren die hoofdzakelijk tot de adellijke kringen behoorden. Deze bevolkingsgroep liet landhuizen en grote huizen in de binnensteden optrekken of liet ze transformeren in Empire-stijl.

Een kenmerkend voorbeeld van de invloed van de Franse bouwstijl is het ontwerp voor het kasteel 't Foreist, in Sint-Andries gebouwd in 1813 door architect J.F. van Gierdegom (nu onherkenbaar gewijzigd). Napoleon is tweemaal te gast geweest in Brugge en is er met grote luister ontvangen.

In 1824 werd in Brugge een tentoonstelling over Egyptische kunst georganiseerd, die een enorme sensatie verwekte en de architectuur en interieurdecoratie beïnvloedde. Het was een initiatief van reder Lescluze, die tot aan de Levant zaken deed en Egyptische kunstvoorwerpen en zelfs een mummie naar Vlaanderen importeerde.

De grote herenhuizen die in Brugge vooral in de eerste helft van de 19de eeuw werden gebouwd weerspiegelen de 'Edele Eenvoud' die sinds J.F. Winckelmann werd gepropageerd. De neoclassicistische kunstmaak (in de schilderkunst in Brugge vertegenwoordigd door Jozef Suvée en Jozef Odevaere) vertolkt zich in de architectuur in strakke gevelvormen met grote bepleisterde vlakken zonder overdreven gevelversieringen (beperkt tot rondbogen, pilasters,

zuilenportieken en driehoekige frontons). De gevels werden beschilderd in lichte kleuren.

Het zijn meestal brede huizen, die soms de plaats innemen van twee of drie middeleeuwse percelen. De ruimte-indeling is symmetrisch, met aaneengesloten salons en indrukwekkende trappenhuisen.

De plafondversieringen, supraportes en schouwboezems worden op elkaar afgestemd. Het strakke meubilair in mahoniehout wordt opgesmukt met vergulde ornamenten en de vergulde uurwerken maken het edele beeld compleet.

Voor de arbeidersklasse werden huizen van een heel andere soort opgetrokken. Tuinen en binnenplaatsen werden volgebouwd met éénkamerwoningen, die dikwijls slechts via een nauwe en donkere steeg bereikbaar waren (de zogenaamde fortjes). Hele rijen kleine, identieke woningen werden in bepaalde straten opgetrokken, meestal op nog onbebouwde terreinen.

Slechte woontoestanden bestonden natuurlijk reeds vóór de 19de eeuw, maar de situatie werd slechter door de groei van de bevolking en de trek naar de steden. Het gevaar voor epidemieën was door die nieuw gecreëerde woonomgevingen ver van denkbeeldig. Meermaals breken cholera-epidemieën uit. Het zal echter duren tot in het begin van de 20ste eeuw voor het stadsbestuur metterdaad verandering brengt in die toestand.

DE TWEEDE HELFT VAN DE 19DE EEUW

Vanaf het midden van de 19de eeuw merkt men een soort tweestrijd op. De industriële ontwikkeling was te laatijding ingezet en de world-crash van 1873 (gevolgd door de faillissementen van de banken Lagrand-Dumonceau in Brussel en Dujardin in Brugge) betekende een tijdelijke bevriezing van de economische ontwikkeling.

Het Brugs stadsbestuur stimuleerde in die tijd de investeringen in het bouwkundig patrimonium als mogelijkheid om de stad nieuw leven in te blazen.

Door een gelukkig –maar verklaarbaar– toeval is het middeleeuwse stratenpatroon ongeschonden gebleven. Ook vele waardevolle historische huizen zijn bewaard. Men hoopte dat het behoud en de revalorisatie van het bouwkundig erfgoed een toeristische en dus economische bloei zou teweegbrengen. De politieke wil om dit te realiseren was aanwezig in de figuur van de Schepen voor Openbare Werken Alfred Ronse, die een beroep deed op architect Louis Delacenserie voor de wetenschappelijke en technische begeleiding van zijn project.

De (neo)gotische allure die Brugge vandaag bezit is een bewuste keuze geweest van de toenmalige beleidsverantwoordelijken. De creatie van dit stadsbeeld is mede mogelijk geweest daar hier de gepaste voedingsbodem aanwezig was (goed bewaard stratenpatroon, omvangrijke oude bebouwing, het intellectuele milieu, de Engelse

kolonie, bisschop J.-B. Malou...).

Het provincialistische stadje vindt een nieuwe roeping als mekka voor de 19de-eeuwse modeltoerist, de romantische ziel en de nostalgicus.

DE NEOGOTIEK

De neogotiek of het neogotisme vertegenwoordigt meerdere tendensen, die ook in Brugge aanwezig zijn.

De H.-Magdalenakerk situeert zich in de stijlfase die men *archeologische neogotiek* (1850-1865) noemt, omdat ze gekenmerkt wordt door haar archeologisch karakter. Na het opbreken van het unionisme, dat een afname van de tolerantie op maatschappelijk gebied met zich meebracht, werd de artistieke wereld verdeeld in twee kampen, namelijk de neoclassicistische en de neogotische, wat als een *battle of styles* kan worden omschreven.

In België vond men de aanhangers van de neogotiek onder de ultramontaanse katholieken, die meenden dat het teruggrijpen naar de gotiek de enige mogelijke oplossing was om een einde te maken aan de stijlverwarringen.

Voor A.W. Pugin, de Engelse architect en theoreticus, was de gotiek *not a style but a principle*. Het werk van Pugin werd reeds in 1850 in Brugge in Franse vertaling uitgegeven door Thomas Harper King (de architect die ook aan de H.-Magdalenakerk heeft gewerkt). Daarin wordt geponeerd dat de gotische kunst de enige bouwstijl is die de katholieken kunnen aanwenden.

Brugge was op dat ogenblik een heel belangrijk centrum voor de ontwikkeling van de archeologische neogotiek door de aanwezigheid van de Engelse kolonie met als voortrekker James Weale en zonder twijfel ook door de ambitieuze bisschop Jean-Baptiste Malou.

Een volgende fase in het neogotisme wordt omschreven als de *hervormde gotiek* (1865-1885). Het is een overgang van een meer analytische naar een meer synthetiserende stijl. De politiek werd in die periode gekenmerkt door het conflict tussen katholieken en liberalen, waarvan de schoolstrijd de hevigste uiting was (1879-1884). De sociale problematiek van de arbeidersklasse kwam nu sterker naar voren. Hoewel de burgerij de macht nog stevig in handen hield, werd ze meer en meer verplicht rekening te houden met de arbeiders die zich in de socialistische partij groepeerden. De kunst kreeg in die tijd nog meer dan vroeger een didactisch moraliserend karakter, die zich door de maatschappelijke tweestrijd vertolkte in twee tegen-gestelde stijlen : de *hervormde gotiek* en de *Second-Empire*.

De *late neogotiek* (1885-1914) vormt de epiloog. In dezelfde jaren vindt men voorbeelden van neo-Vlaamse Renaissancestijl en van Art Nouveau. Vele architecten en bouwheren bleven echter het neogotisme trouw. Twee richtingen worden daarin opgemerkt. Een academische richting die zich uitte in het bedenken van nieuwe combinaties van de bekende archeologische elementen en een richting die vanuit de neogotiek de technische en ruimtelijke effecten aan de Art Nouveau ontleende. Bij de academische richting zou het werk van Louis Delacenserie kunnen gecatalogeerd worden.

BESLUIT

Voor de geschiedenis van de bouwkunst is de 19de eeuw een uitzonderlijk boeiende periode. Door de ontwikkelingen op industrieel, economisch en politiek gebied was er nood aan een heel arsenaal nieuwe gebouwen zoals gerechtsgebouwen, banken, fabrieken, winkelgalerijen, watertorens en stations. Daarnaast liet de technische evolutie het gebruik van nieuwe materialen toe, zoals bijvoorbeeld gietijzer, die voornamelijk in industriële maar ook in religieuze en publieke gebouwen werden aangewend. De grote diversiteit aan stijlen die kunnen aangewezen worden en die toch elk verschillende kenmerken vertonen, vormt een eigen verhaal.

Het opzet van de Open Monumentendag bestaat erin de bezoeker te wijzen op bepaalde interessante aspecten van die stijlen.

Het 19de-eeuwse Brugge is bij velen onvoldoende gekend, omdat de realisaties (met name deze uit het neogotisme) nog als middeleeuws worden ervaren en niet als nieuwe creaties.

De realisaties uit de eerste helft van de vorige eeuw zijn voor het publiek duidelijker geprofileerd en herkenbaar.

Brugse kunstschilder Emiel Rommelaere die tekeningen maakte en muurschilderingen aanzette. Na de onverwachte dood van A. de Vriendt in 1900, zette zijn broer Juliaan het werk verder. De zaal werd verder aangekleed met een nieuwe eiken wandbekleding met zitbanken. Twee koperen beelden in de oostelijke wand zijn het werk van beeldhouwer Jules Anthone. De ramen in de spitsboogvensters zijn verfraaid met medaillons ontworpen door Emiel Rommelaere en uitgevoerd door glazenier Jules Dobbelaere.

Slechts een deel van de vergulde kraagstenen zijn nog authentiek en dateren uit het einde van de 14de eeuw. Uit het bestek opgemaakt in functie van de grootscheepse werken kunnen we afleiden dat minstens 7 kraagstenen nieuw werden gemaakt en 9 gerestaureerd en aangevuld. Over de reeks geschilderde historietaferelen verwijzen we naar de beschikbare folder. Grootse ogenblikken uit de geschiedenis van Brugge en Vlaanderen worden in een zeer naturalistische stijl uitgebeeld. Teksten verklaren de voorstellingen.

Daarnaast komen wapenschilden, blazoenen van de ambachten, en grote staande figuren voor (beroemde Bruggelingen en graven van Vlaanderen).

Vermeldenswaardig is dat op een van de taferelen, namelijk de „Inwijding in 1404 van de nieuwe vaart - Het Swyn" de twee schilders zijn geportretteerd. Albrecht met baard en Juliaan met snor.

De houten kruisribbengewelven zijn uitbundig versierd met de volgende elementen :

- de hanggewelven komen in het midden centraal neer op florale motieven
- in de sluitstukken bovenaan de gewelven steken een reeks ronde medaillons met voorstellingen uit het Nieuwe Testament en een reeks vierlobbige medaillons met gebeeldhouwde figuren (Madonna met het Kind, de Evangelisten, profeten en heiligen)
- rond deze sluitstukken steken kransen met vier of acht bladmotieven
- de ribben rusten aan de wanden op stenen consoles met uitbeeldingen van de 12 maanden en de 4 natuur-elementen.

Al deze sculpturale motieven zijn gepolychromeerd en verguld.

Het feestelijke, rijk historische karakter dat door de ontwerpers van de 19de eeuw werd beoogd is zeker verwezenlijkt. De bovenzaal is een streling voor het oog van de geïnteresseerde bezoeker. Samen met het interieur van de H.-Bloedkapel is het één van de merkwaardigste realisaties uit het einde van de 19de eeuw. De zaal is in juli 1905 plechtig ingewijd door Koning Leopold II.

Beschermd als monument bij K.B. van 25 maart 1938.

Burg 13, de Heilige-Bloedbasiliek

Openingsuren : van 14u tot 18u.

Ticket museum : uitzonderlijk op de Open Monumentendag 10 fr, kinderen gratis.

Via de steeghere (het trappenhuis), gereconstrueerd in 1832-1837 naar ontwerp van de architecten Jozef François van Gierdegom en Jean Brunon Rudd, komt men in de bovenkapel van het H.-Bloed. Het oorspronkelijke 16de-eeuwse trappenhuis was tijdens de Franse Revolutie nagenoeg volledig verwoest en dank zij een schenking van Nicolaas de Roovere – de laatste monnik van de cisterciënzerabdij Ter Duinen – werd dit trappenhuis gereconstrueerd, weliswaar een vijftal meter achter de vroegere rooilijn. In 1893-1894 werd de vroeg 19de-eeuwse gevel gerestaureerd naar het ontwerp van architect Louis Delacenserie. Het vergulde beeldhouwwerk in de gevel dateert van die restauratiecampagne en is het werk van de Brugse kunstenaar Michiel D'Hondt.

Vooraleer het trappenhuis binnen te gaan moet men even de buitengevel van de dubbelkapel bekijken. De gevel is gedeeltelijk in witte natuursteen en in baksteen. Het bakstenen gedeelte dateert uit het begin van de 19de eeuw. De scheiding tussen de bouwmaterialen wijst de rooilijn aan waar de oorspronkelijke 16de-eeuwse steeghere stond. De Romaanse benedenskapel is volledig ingekapseld in een gotische structuur. De bovenkapel dateert uit de 15de eeuw, maar het interieur werd in de 19de eeuw volledig nieuw aangekleed.

Het spitsboogvenster met drielobbige maaswerkvullingen bevat glasramen met de protretten van graven en gravinnen van Vlaanderen. De natuurstenen balustrade, waarvan de vakken gescheiden zijn door pinakels, is karakteristiek voor de invloed van de Brabantse gotiek in Vlaanderen.

In het trappenhuis zijn de stergewelven die de ruimte overkluizen zeer kunstig uitgewerkt. Een gedenkplaat met Latijns inschrift verwijst naar de heropbouw in 1829-1839. De bovenkapel bestaat uit twee naast elkaar liggende beuken : de H.-Bloedkapel en de H.-Kruiskapel.

DE H.-BLOEDKAPEL

Deze kapel is – samen met de bovenzaal van het stadhuis – één van de merkwaardigste realisaties van neogotische interieurdecoratie in Brugge. Gebouwd ter vervanging van een Romaanse kapel op het einde van de 15de eeuw is ze na de Franse Revolutie in 1819-1826 grondig verbouwd. De kapel is in de tweede helft van de vorige eeuw gedecoreerd en het houten gepolychromeerde spitsbooggewelf

is in 1903 ontworpen door stadsarchitect Charles de Wulf. De *muurschilderingen in het koor* en tegen de westgevel zijn het werk van de vooraanstaande neogotische Sint-Lucaskunstenaars uit Gent Frans-Jozef Coppejans en René De Cramer. Er is een duidelijk onderscheid tussen de stijl van het bovendeel en dit van het onderdeel (lineaire en picturale stijl).

De beschikking in het koor stelt centraal de Drieëenheid voor : God de Vader draagt de Christusfiguur terwijl de Heilige Geest in de gedaante van een duif boven hen zweeft. De figuren zijn gevat in een mandorla met in de rand cherubijnen. Zwevende engelen vangen het bloed van Christus op : een verwijzing naar de hier bewaarde relik. Andere engelen houden de passiewerktuigen of prijen de Heer. De achtergrond stelt de ommuurde steden Jeruzalem en Bethlehem voor. Op de voorgrond twaalf schapen – symbolen voor de apostelen en van de gelovigen – die zich richten naar de Levensbron, symbool van Christus die zijn bloed vergiet.

Een decoratieve fries met wapenschilden scheidt dit tafereel van het benedendeel dat de geschiedenis van de H.-Bloedrelik weergeeft.

Links wordt graaf Diederik van de Elzas weergegeven die de relik ontvangt uit de handen van de patriarch van Jeruzalem. Rechts zien we opnieuw Graaf Diederik die samen met zijn vrouw Sibylla van Anjou de relik toevertrouwt aan de kapelaan van de Brugse kapel. Deze kreeg de gelaatstreken van de bekende pastoor Louis van Haecke, die bij de realisatie van deze muurschilderingen kapelaan was van deze kapel.

De muurvlakken tussen de vensters aan beide zijden van het koor zijn in dezelfde lineaire stijl beschilderd met oud-testamentische figuren die door de bijgaande teksten verwijzen naar de verering van het H.-Bloed.

In de benedenzone van de koormuren herkennen we het Pelikaanmotief, geschilderd volgens de schabloonstechniek. Het iconografische programma van de muurschilderingen in het koor staat dus volledig in het teken van de devotie tot de H.- Bloedrelik.

Het *neogotische altaar* dateert uit 1858 en is uitgevoerd door de Leuvense beeldhouwer M. Abbeloos naar een ontwerp van Jean Bethune, de grote promotor van de neogotiek in Vlaanderen.

De *glasramen* stellen vorstenparen voor. De oorspronkelijke glas-in-loodramen zijn na de Franse Revolutie verkocht en enkele fragmenten zijn nu nog bewaard in het Victoria & Albert Museum in Londen. De huidige glasramen dateren uit 1845-1846 en zijn het werk van de Mechelse glazenier Jean-François Pluys, een voorloper van de heropleving van de Vlaamse glasschilderkunst in de 19de eeuw. Na een bomaanslag in 1967 op de Burg, die zware schade veroorzaakte, werden de glasramen hersteld door G. De Lodder. In de westelijke eindgevel van de kapel zit in het vierdelige

spitsboogvenster een glasraam uit 1853 gemaakt door Jean-Baptiste Capronnier uit Brussel dat opnieuw de geschiedenis van de relik van het H.- Bloed verhaalt.

DE H.- KRUISKAPEL

De Kruiskapel (een uitbreiding uit de 15de eeuw) was eveneens tijdens de Franse Revolutie grondig verwoest. De drie rondbogen op halfronde zuilen, die de tussenmuur tussen beide ruimten doorbreken, zijn in neostijl beschilderd. Deze stijl is ook in die kapel overwegend aanwezig, op enkele oudere kunstwerken na.

Het *rustaltaar of de expositietroon*, geplaatst in het midden van de zijwand, dateert uit 1865 en is vervaardigd door Jules van Nieuwenhuysse naar een ontwerp van de Engelsman William Curtis Brangwyn (vader van Frank Brangwyn). Iedere vrijdag wordt de relik van het H.- Bloed op deze troon ter verering uitgesteld. De glasramen links en rechts zijn respectievelijk uit 1858 en 1865. In het linker glas-inloodraam is onder meer de Heilige Longinus afgebeeld, de Romeinse honderdman die Christus' zijde doorstak vóór zijn kruisdood.

Het glasraam in de eindgevel is gemaakt in 1865 en stelt Jozef en Johannes voor. In 1934 is dit glasraam uitgebreid met de 28 wapenschilden van de toenmalige leden van den Edele Confrerie van het H.- Bloed.

Naast dit grote venster hangt een chronologie van de Brugse bisschoppen geschilderd in de 18de eeuw door Jan Garemijn. De lijst is aangevuld tot en met de huidige bisschop.

Rechts van de expositietroon hangt een *retabel*, karakteristiek werk voor de Vlaamse neogotiek. Het dateert uit 1907-1908 en is gemaakt door de gebroeders Renon en Hippolyte Fonteyne in 1907-1908 en stelt de verering voor van O.L.-Vrouw door Vlaamse Heiligen.

Een bezoek aan het museum loont zeker de moeite. Wij vestigen de aandacht op het gouden schrijn (1614, Jan Crabbe), het schilderijenbezit, de ontwerpen van de oorspronkelijke glasramen en het tapijt van de H. Augustinus.

Beschermd als monument bij K.B. 25 maart 1938.

4

Carmersstraat 174, Sint-Sebastiaansgilde

Openingsuren : van 10u tot 12u en van 13u30 tot 18u.

Dit monument dateert uit het midden van de 16de eeuw en was bekend als de „Lombaertsheester”. Het werd in 1573 door C. de Bloeis verkocht aan de Sint-Sebastiaansgilde, die in 1662 aan de westzijde langs de Carmersstraat, een

lange eenlaagsvleugel met zadeldak aanbouwde en in 1685 tegen de oostgevel een koor optrok voor de huis-kapel.

De 16de-eeuwse hoofdvleugel getuigt van de bloei van de laatgotische baksteenarchitectuur in Brugge. Het fantasierijke metselwerk van de 26 meter hoge achzijdige toren en het verticalisme van de vensterboognissen zijn kenmerkend voor deze bloeiperiode.

De Sint-Sebastiaansgilde maakte vanaf de 14de eeuw deel uit van de wacht van de graaf van Vlaanderen en behoorde samen met de andere schuttersgilden tot de stedelijke milite. Door de toepassing van de vuurwapens verloren deze handboogschutters hun militaire functie. De gilde evolueerde geleidelijk naar een ontspanningsvereniging en bleef aldus tot op vandaag actief. De Sint-Sebastiaansgilde kijkt terug op een zeer boeiende geschiedenis.

De jaren 1656-1658 betekenden een belangrijke episode voor de gilde toen de koning van Engeland Karel II, en zijn broer Henry, hertog van Gloucester, tijdens hun ballingschap in Brugge actief lid waren van de vereniging.

Het verenigingslokaal werd in 1899-1900 hersteld n.o.v. arch. L. Delacenserie. De presentatietekeningen voor deze restauratie zijn tentoongesteld in het museum.

De gevels aan de Carmersstraat zijn ontdaan van de verf-lagen. Het metselwerk van alle gevels is hersteld en vernieuwd. Belangrijke hoeveelheden natuursteen zijn door Euvillesteen vervangen. Nieuwe eiken ramen met glas-inloodopvullingen en met naar buiten draaiende beneden-raampjes vervangen de 18de-eeuwse ramen. Latere

toevoegingen, zoals het koor tegen de noordgevel, werden gesloopt. Tijdens die restauratiecampagne werd ook de oostgevel in een 16de-eeuwse Brugse stijl hersteld. De volledige gevel lijkt gereconstrueerd. De bakstenen trap-toren is geconsolideerd. Delacenserie heeft op de voor hem typische wijze de Sint-Sebastiaansgilde hard gerestoureerd op basis van monumentale sporen.

Het gebouw bevat nog veel oorspronkelijke elementen zoals de moer- en kinderbalken, rijk gesculpteerde balk-sleutels en oude schouwen. Het rijke museumbezit van de Koninklijke Sint-Sebastiaansgilde is interessant en herinnert aan het boeiende verleden van deze schuttersgilde.

Het museum bewaart talrijke herinneringen aan het Engelse koningshuis, zoals onder meer het gedenkteken van Karel II van Engeland (marmer, 1662-1663, Frans Dieusart en Arnout Pluvier) en meerdere geschilderde portretten.

De Sint-Sebastiaansgilde is opengesteld naar aanleiding van de Open Monumentendag speciaal voor het zogenaamde theater in de tuin, gebouwd in een zuivere Empirestijl (1807?). Het theater heeft een rechthoekig grondplan en is afgedekt met een lessenaarsdak. Aan de open voorzijde dragen zes Egyptische zuilen met papyrus-kapitelen een onversierd hoofdgestel. De buitenste zuilen

zijn twee aan twee gekoppeld. Van hieruit kunnen de toeschouwers het handboogspel gadeslaan. Een beveiligde promenade leidt naar de schietplaats.

De Empirestijl is zeldzaam in Brugge. De toepassing van papyruszuilen, zeer kenmerkend voor de egyptomanie in het begin van de 19de-eeuw, is eerder uitzonderlijk bij een dergelijk nutsgebouw.

Het 16de-eeuwse gebouw is beschermd als monument bij Koninklijk Besluit van 20 september 1958, terwijl de schietstand op 27 mei 1975 op de monumentenlijst is geplaatst. Deze schietstand zal onder meer met hulp van de Koning Boudewijnstichting en de Nationale Loterij terug in orde gebracht worden.

5

Gheerwijnstraat 6, de orgelzaal van het conservatorium

Openingsuren : van 10u tot 12u en van 14u tot 18u.

Dit gebouw dateert van 1887 en is bedoeld als kleine concert- of orgelzaal, als uitbreiding van het 18de-eeuwse herenhuis de Borsele aan de Sint-Jakobsstraat, waar het stedelijk muziekconservatorium sinds 1886 gevestigd is. De voorgevel is een bakstenen trapgevel in oud baksteenmetselwerk, die waarschijnlijk behouden bleef en verfraaid is bij de bouw van de orgelzaal. Verschillende sporen in de gevel wijzen daarop. Boven het neobarokke ingangspoortje zit een beeldnis met daarin de buste van Marc Houtermans (1537-1577).

Het interieur is eerder koel classicistisch opgevat. De zaal heeft een tongewelf om acoustische redenen. Dit gewelf was vroeger beschilderd met een trompe-l'oeil dat een prieel met loofwerk imiteerde. Eenvoudige pilasters verdelen de zijwanden in nissen, waarin borstbeelden van beroemde componisten zijn opgesteld.

De eindwand wordt volledig ingenomen door een mechanisch pijporgel, met een eiken front in neo-renaïssancestijl, daterend van 1893. Het instrument is gemaakt in 1878 door de Brugse orgelbouwer Louis Hooghuyts voor de opvoering van „Lucifer” van Peter Benoit in de nieuwe stadsschouwburg.

In 1887 verplaatste men het orgel naar de stadshallen, en enkele jaren later, in 1893, naar deze nieuwe zaal, om als oefenorgel gebruikt te worden. Dit zaaltje werd ook gebruikt als tentoonstellingsruimte door onder meer de Vereniging Kunstgenegen (zie nr. 1). Deze orgelzaal zal binnenkort opgefrist worden.

6

Hoogstraat 18, huis de Peellaert

Openingsuren : van 10u tot 18u.

Hoogstraat 18 is een statig herenhuis dat dateert uit het begin van de 19de eeuw (ca 1800?). Hiervoor werden enkele panden gesloopt, waarvan de kelders nog bewaard zijn, onder meer een interessante (waarschijnlijk 16de-eeuwse) kelder van twee beuken en twee traveeën waar vier graatgewelven op een middenpijler rusten.

De bepleisterde voorgevel telt negen traveeën en is drie bouwlagen hoog. Zoals bij verscheidene huizen in de buurt is ook deze gevel in een neoclassicistische stijl opgetrokken. De centrale drie traveeën, waar zich oorspronkelijk de ingang bevond, zijn in 1888 gewijzigd.

De benedenverdieping wordt beklemtoond door pleisterwerk met imitatie-banden. Op de verdiepingen zijn de vensters in rechthoekige nissen gevat. Alle vensterdorpels rusten op consoles. De vakken onder de bovenvensters zijn versierd met typische Empiremotieven : ruiten en achthoeken.

Het interieur is symmetrisch opgevat en bewaart nog verschillende bouwelementen uit de vorige eeuw.

Via de koetsdoorgang, opgesmukt met gemarmerde pilasters, halfzuilen en zuilen met Ionische kapitelen rustend op een rood marmeren plint, kan men centraal de middengang bereiken die leidt naar de traphal. De plafonds waren beschilderd met trompe-l'oeil-motieven.

Twee salons aan de straatzijde kunnen worden bezocht. Het eerste salon dateert hoogstwaarschijnlijk van juist na de verbouwing van 1888 en is in neorenaïssancestijl aangekleed met dito schouw en een houten caissonzoldering. Een dubbele deur geeft toegang tot een tweede salon in een nog zuivere Empirestijl.

De schouw en de deuren zijn geflankeerd door gepaarde kolommen met palmetkapitelen met erboven telkens een Mercuriuskop (verwijzend naar de handel) en in de boognissen een adelaar, harnassen en militaire elementen (die verwijzen naar de krijgsverrichtingen van Napoleon). Boven de boognis nogmaals lauwerkransen opgesmukt met sterren. Het plafondlijstwerk is versierd met laurierbladeren en strikken.

De centrale gang eindigt op het ronde trappenhuis in Empirestijl. De wenteltrap beschrijft per verdieping een halve cirkel. Een koepel zorgt voor zenitaal licht. De spijlen van de smeedijzeren balustrade met krulmotieven rusten op gebeeldhouwde griffioenen.

Het pand was jarenlang verwaarloosd. Momenteel is het samen met het aanpalende herenhuis in gebruik als hotel. De huidige eigenaar heeft de intentie het huis en de salons te restaureren.

Hoogstraat 18 is waarschijnlijk gebouwd in opdracht van Baron Anselme de Peellaert, groot bewonderaar van Napoleon. De Peellaert was ook de bouwheer van het kasteel 't Foreist in de Doornstraat in St.-Andries gebouwd naar ontwerp van J.F. van Gierdegom. Heeft Van Gierdegom, die directeur was van de Brugse Academie voor Schone Kunsten, ook deze stadswoning voor hem ontworpen?

Toen Napoleon Brugge in 1810 bezocht werd de Hoogstraat voor die gelegenheid omgedoopt tot de Rue de l'Éna. Anselme de Peellaert verwelkomde toen als gast Maarschalk Berthier, prins van Wagram. Rond 1970 was men van plan de huizen Hoogstraat 18-20 te slopen om een parkeerplaats voor de buurt aan te leggen.

Daarop werd uiteraard sterk gereageerd.

Het gebouw is beschermd als monument bij K.B. van 9 februari 1978.

7

Hoogstraat 28, het huis van Zuylen-van Nyevelt

Openingsuren : van 10u tot 12u en van 13u30 tot 18u.

In dit stadskwartier in de omgeving van Hoogstraat, Riddersstraat, Boomgaardstraat en Sint-Jansstraat kwamen in de 19de eeuw heel wat statige herenhuisen tot stand bedoeld als stadswoning voor de Brugse adel of voor de nieuwe klasse van burgerij die na de Franse Revolutie erin slaagde grote fortuinen te verzamelen. Het was duidelijk een rijke buurt waar veel magistraten en functionarissen woonden.

Hoogstraat 28 werd gebouwd rond 1820 voor de familie van Zuylen-van Nyevelt en kwam op de plaats van twee of drie oudere panden. Gedeelten van de oudere kelders zijn nog bewaard. Deze monumentale herenwoning is door haar buitenarchitectuur en de symmetrische aanleg van het interieur representatief voor het neoclassicisme uit de eerste helft van de 19de eeuw.

De monumentale bepleisterde *voorgevel* (ca. 20 m breed) telt vijf traveeën en is drie bouwlagen hoog. De poorttravee links is als risaliet uitgewerkt en sterk benadrukt door de portiek met forse Ionische zuilen. De gevel is

horizontaal geleed door het lijstwerk tussen de gelijkvloerse en de eerste verdieping, door de uitspringende en geprofileerde kroonlijst en door de donker geschilderde plint die eveneens met een lijst is afgewerkt. Alle vensters hebben geprofileerde omlijstingen. De vrijstaande Ionische zuilen dragen het balkon op de verdieping met hek in Empirestijl en flankeren de geprofileerde rondbogige koetspoort, met waaivormig bovenlicht. In de boogzwikken is als versiering een lauwerkrans met lint aangebracht, ornament dat ook in het interieur terugkomt. De grijze beschildering van de voorgevel benadrukt nog het koel-rationele van deze classicistische straatgevel.

Als men via de koetspoort de woning betreedt let men op de sterke ritmering van deze doorgang. Aan de linkerzijde is de middelste van de zeven nissen dieper gemaakt. Waarschijnlijk was ze bedoeld als beeldnis. De nis ligt in de as van de centrale toegang tot de hal. Via een kleine marmeren trap komt men in de centrale hal waar, tegenover de toegangsdeur, de monumentale trap naar de verdieping direct in het oog springt. De rechte middentrap gaat op halve hoogte, via een tussenbordes over in twee halfronde zijtrappen naar de grote hal op de verdieping. De segmentboogvormen van de treden, de glooiing van de mahoniehouten leuning en de halfcirkelvormige wand waarbinnen deze trap is gesitueerd, geven aan het geheel een sierlijkheid, die minder scherp aandoet dan de rest van het interieur.

De hal – met witmarmeren bevoering en zwartmarmeren geometrische omranding – geeft via vier streng geaxeerde rechthoekige dubbeldeuren met kroonlijst en arabesken toegang tot de salons (twee aan de straatzijde en twee aan de tuinzijde).

Beide salons aan de straatzijde en een salon aan de tuinzijde zijn merkwaardig door hun classicistische versiering : centraal opgestelde schouwen, plafondlijstwerk, friezen en plafondrozetten.

De schouwen zijn telkens verschillend, vrij monumentaal en als belangrijkste interieurelement opgevat : een zwartmarmeren schouw met voluten, een grijsmarmeren schouw met bovengedeelte met twee Corinthische zuilen, en een grijsmarmeren met twee gevleugelde leeuwen, waarboven een rondboogvormige boezem met stucwerk.

De salons zijn onlangs op smaakvolle wijze gerestaureerd. De verdieping kan op de Open Monumentendag niet bezichtigd worden. De indeling is ongeveer identiek aan die van het gelijkvloers.

Eenmaal in de tuin bekijken we nog even de achtergevel die heel wat eenvoudiger is uitgewerkt dan de voorgevel. Aan de poorttravee werd wel aandacht besteed. De koetspoort werd zorgvuldig uitgevoerd met rondbogig bovenlicht. Sierlijkheid wordt bereikt door de roedenverdelingen in de vorm van verstrengelde spitsbogen.

Het middensalon op de benedenverdieping is uitgebouwd met een bow-window (1927, arch. L. Viérin), een eigentijdse toevoeging met lichte art-deco inslag.

Op het einde van de tuin tegen de reie bevindt zich een zeer typisch achthoekig tuinpaviljoentje (ook theekoepeltje genoemd) eveneens in neoclassicistische stijl. Dit paviljoentje is in 1989 met stadstoelage gerestaureerd.

8

Katlijnestraat 103, kerk van de Redemptoristinnen

Openingsuren : van 10u tot 11u30, van 12u tot 15u30
en van 16u30 tot 18u.

De orde van de Redemptoristen is in 1731 gesticht door de Italiaan Alphonsius van Liguori (1696-1787), een vrouwelijke orde kwam reeds in 1732 tot stand. De orde heeft nu nog kloosters in onder meer Oostenrijk en Italië. Reeds in 1841 is er een stichting in Brugge.

Deze kloosterkerk in neogotische stijl is opgericht in opdracht van de Zusters Redemptoristinnen naar het ontwerp van een Oostenrijks Redemptorist. De werken waren in 1845 voltooid.

De eenbeukige kerk met driezijdig koor is zes traveeën lang en is afgedekt door een zadeldak.

De kerkruimte is overwelfd met kruisribgewelven die neerkomen op bundelschalken met gehistorieerde kapitelen. De spitsboognissen tussen de schalken zijn versierd met 14 heiligenbeelden (12 apostelen, Maria en de Heilige Alphonsius van Liguori) op consoles versierd met engelen. Alle vensteropeningen zijn blind op uitzondering van de vensters op het doksaal en in de koorruimte.

Om de kerkruimte toch voldoende te verlichten zijn de ribgewelven centraal opengewerkt met stervormige glasramen, wat zeer ongebruikelijk is in de kerkelijke architectuur en eerder doet denken aan oplossingen voor het verlichten van trappenhuisen in burgerwoningen.

De oorspronkelijke voorgevel was opgevat in een zeer vroege neogotische stijl, duidelijk vreemd aan de Brugse architectuurstijlen. De architectuur getuigde van een grote sierlijkheid en verfijndheid, wat men ook nu nog in het interieur herkent.

Reeds in de vorige eeuw beschouwde men deze gevel als niet-passend in het Brugs patrimonium. Deze gevel werd in 1961 gesloopt en vervangen door een bakstenen volutegevel. Niet minder dan 18 voorontwerpen van architect A. Degeyter werden aan het stadsbestuur voorgelegd. De toenmalige beleidsvoerders opteerden uiteindelijk voor een

neobarokke gevel die in zeer sterk contrast staat met de stijl van de kerk.

Ondanks de amputatie door het verdwijnen van de originele voorgevel is deze kloosterkerk van bijzondere waarde als getuigenis van de aanzet van de neogotische beweging in Brugge.

9

Korte Vuldersstraat 14, huis Samuel Coucke

Openingsuren : van 10u tot 12u en van 14u tot 18u.
Enkel toegankelijk onder begeleiding van een gids.

Het huis, in de kern daterend uit de 17de eeuw, maar in de 19de eeuw grondig gewijzigd (onder andere met een verdieping verhoogd) is kunsthistorische belangrijk omwille van de neogotische interieurversieringen en herinneringen aan de glazenier en ceramist Samuel Coucke (1833-1899) die hier ca. 1858 een atelier inrichtte, dat later door zijn zonen werd verdergezet.

Het huis wordt sinds een aantal jaren bewoond door de familie de Bondt die het op zich neemt de interieurs volledig in de oorspronkelijke staat te herstellen. Een arbeidsintensieve en dure keuze maar enorm lovenswaardig. Dank zij de persoonlijke inzet van de huidige eigenaars zal een zeer zeldzaam ensemble uit de 19de eeuw in waarde hersteld worden.

De vorige eigenaars hadden alle wanden overschilderd. Na een grondige voorstudie worden nu alle oorspronkelijke kleuren terug aangebracht. Het resultaat is voor ons –20ste eeuwse bezoeker– soms een complete verrassing, wie had ooit gedacht dat onze 19de-eeuwse stadsgenoten dergelijke gewaagde kleurcombinaties aandurfden.

Op deze Open Monumentendag kunnen verscheidene kamers worden bezocht.

In het kleine salon rechts van de inkom zien we een schouw met tegeltableau met voorstelling van de evangelist Lucas die O.-L.-Vrouw schildert. Dit kleine salon is reeds volledig gerestaureerd.

Het salon vooraan links bevat nog de neogotische schouw met nevenkasten, vloertegels met huisnaam, zoldering met ingewerkte tegels en deur met briefpanelen.

Daarachter bevindt zich de keuken met een imposante haard met op de schouwboezem een tegeltableau met afbeelding van Jezus op bezoek bij Martha en Maria. De keuken staat via een dubbele deur in verbinding met de eetkamer die pas is gerestaureerd in de oorspronkelijke kleuren. De schouw zit tussen neogotische muurkasten met

briefpanelen. De vloertegels in de schouw hebben een moraliserende spreuk : „Die 't in vier verloren heeft/ moet 't in de asschen zoeken”.

Op de verdieping is ook nog het presentatieatelier bewaard. Deze – alhoewel kleine – ruimte is zeer indrukwekkend en geconcipeerd als een kapel. In deze ruimte konden glasramen en tegeltableaus aan belangstellenden worden gepresenteerd. De schouwmantel is versierd met een gebeeldhouwde kalvarie in een spitsboognis en de achterwand met een tegeltableau met afbeelding van Mozes voor het brandende braambos.

Samuel Coucke en zijn zonen hebben op het gebied van de kunstambachten in Brugge in de tweede helft van de 19de eeuw tot in het begin van de 20ste eeuw baanbrekend werk verricht. S. Couckes huis en atelier was opgevat als een kunstenaarswerkplaats zoals dit in de middeleeuwen zou zijn geweest.

Belangrijkste initiator in de 19de eeuw van de heropleving van de glazenierskunst was zonder enige twijfel Jean Bethune die reeds in 1854 in Brugge een atelier had ingericht. Gelijktijdig volgden zowel Henri Dobbelaere (1822-1885) als Samuel Coucke (1833-1899) ook een intensieve opleiding op dit gebied.

S. Coucke kreeg zijn opleiding in het kunstatelier van Louis Grossé (zijn schoonbroer).

Grote glazeniers in België waren voor de generatie Bethune, Dobbelaere en Coucke onder meer Pluys in Mechelen, Capronnier in Brussel en Ladon in Gent. In Vlaanderen maar ook in het buitenland zijn nu nog glasramen en tegeltableaus van de familie Coucke bewaard gebleven.

Samuel Coucke was gehuwd met Sophie Naert, zuster van de bekende architect Jozef Naert (Romeprijswinnaar in 1866). S. Coucke was een van de medestichters van het Davidsfonds Brugge (1875) en initiatiefnemer bij het oprichten in 1887 van de *Gilde der Ambachten* (die oorspronkelijk was geïnspireerd op het middeleeuws corporatief model van meesters en gezellen).

Samuel Coucke en Sophie Naert hadden 10 kinderen waarvan de zes zonen opgenomen werden in het atelier. Huwelijken van zijn kinderen zag Coucke met ongraag oog plaatsvinden.

Enkele van zijn zonen trouwden na zijn dood, verlieten het atelier of zochten de gemakkelijksoplossing en bleven vrijgezel.

Samuel Coucke verdeelde immers het werk zoals dat in een middeleeuwse corporatie het geval was. Joseph (architect) loste de architecturale problemen op bij het aanpassen van vensteropeningen bijvoorbeeld bij het plaatsen van nieuwe glasramen, Eloi en Theophile ontwierpen en vervaardigden glasramen. Henri en Medard moesten meer voor de praktische zaken zorgen zoals het steken van het glas in het lood, het plaatsen van de ramen,...

Het atelier Coucke illustreert zeer goed de neogotische beweging in Brugge in de tweede helft van de 19de eeuw en de opvattingen over het kunstenaars-corporatisme naar middeleeuws model.

10

Korte Vuldersstraat 30, Huis Flori Van Acker

Openingsuren : van 10u tot 12u en van 14u tot 18u.

De atelierwoning van de bekende Brugse kunstschilder Flori Van Acker (1858-1940) is gebouwd in 1895 naar zijn eigen ontwerp. Een eerste ontwerp voorzag een huis met een rijk versierde puntgevel. Van Acker opteerde uiteindelijk voor een vrij sobere bakstenen lijstgevel uit zuinigheids-overwegingen.

Ter gelegenheid van de Open Monumentendag kan men de ontvangstzaal op de benedenverdieping en het zogenaamde Vlaamse salon, eveneens op de benedenverdieping bezichtigen.

Beide ruimten zijn aangekleed in neorenaissancestijl met integratie van veel origineel materiaal. Het oud Vlaams *salet* heeft een renaissanceschouw, eiken wandbeschoot, glasramen en wandschilderingen.

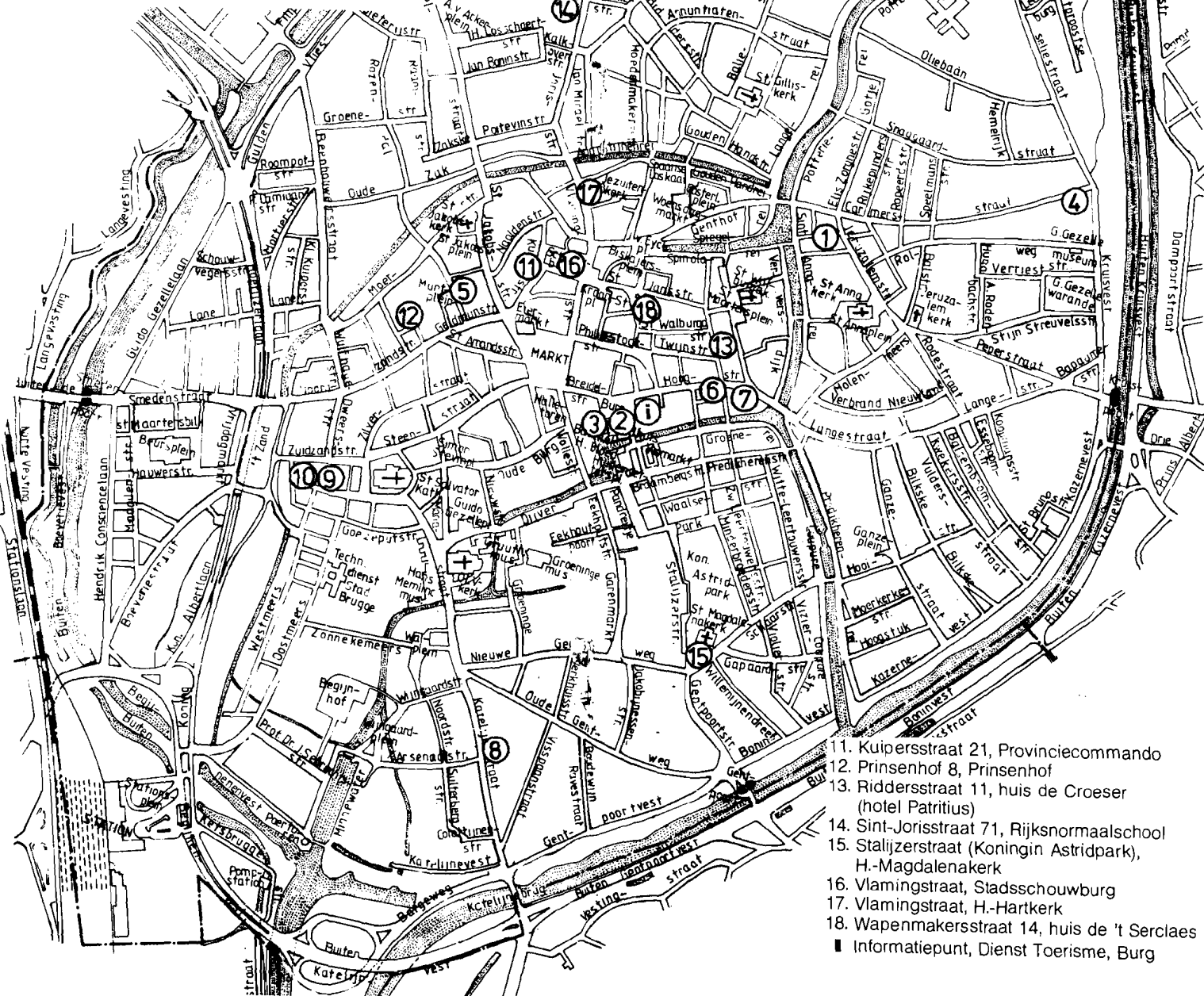
Deze ruimten zijn een prachtige illustratie van de tijdsgeest op het einde van de 19de eeuw, wanneer het nationaal gevoel sterk opleeft. Men opteert duidelijk voor stijlelementen uit het eigen verleden.

Via een eiken trap en een tussenverdieping bereikte men het eigenlijke atelier, dat nu is ingericht tot woonruimte (niet te bezichtigen).

Het ligt in de bedoeling van de huidige bewoners om deze benedenruimte in haar oorspronkelijke staat te herstellen. Voldoende sporen zijn daarvoor nog bewaard gebleven, dit wordt uiteraard een arbeidsintensieve en dure onderneming. Een restauratie zou echter een grote verrijking voor Brugges bouwkundig erfgoed betekenen. Te veel dergelijke interieurs zijn in onze eeuw verloren gegaan.

In 1902 wordt over Flori van Ackers woning het volgende geschreven : „Au rez-de-chaussée est une salle vaste, aux vitrières à petits coins de plomb, au plafond à poutrelles en treillis, tout de chêne; avec une grande cheminée antique, à carrelats; grands chenêts sous le manteau. Cette salle conduit par des degrés à une autre salle, s'ouvrant par des doubles portes en haut de ces degrés. Cette seconde salle est meublée, de la plus exquise façon, de vieilles crédences sculptées, qui laissent entrevoir

01. Blekersstraat, Café Vlinginghe
02. Burg 12, bovenzaal van het Stadhuis
03. Burg 13, H.-Bloedkapel
04. Carmersstraat 174, Sint-Sebastiaansgilde
05. Gheerwijnstraat 6, orgelzaal van het conservatorium
06. Hoogstraat 18, huis de Peellaert (hotel Aarends)
07. Hoogstraat 28, huis van Zuylen - van Nyevelt
08. Katelijnestraat 103, kerk van de Redemptoristinnen
09. Korte Vuldersstraat 14, huis Samuel Coucke
10. Korte Vuldersstraat 30, huis Flori van Acker



11. Kuipersstraat 21, Provinciecommando
12. Prinsenhof 8, Prinsenhof
13. Riddersstraat 11, huis de Croeser
(hotel Patritius)
14. Sint-Jorisstraat 71, Rijksnormaalschool
15. Stalijzerstraat (Koningin Astridpark),
H.-Magdalenakerk
16. Vlamingstraat, Stadsschouwburg
17. Vlamingstraat, H.-Hartkerk
18. Wapenmakersstraat 14, huis de 't Serclaes
- Informatiepunt, Dienst Toerisme, Burg

des epargnes des cuivres rouges et jaunes, et les superbes poteries de 'het Syndeken'. Des canevas tendent les murs; le maître a tenu à les peindre de devises allégoriques, toujours dans le même style flamand (...). C'est admiré par tous les étrangers auxquels Van Acker ouvre ses portes avec une large et aimable hospitalité (Petite Revue Illustrée de l'Art et de l'Archéologue en Flandre, 3/1902).

Zoals men ook kan zien in de woning van Samuel Coucke, wat verder in dezelfde straat, wordt er in de 19de eeuw door de kunstenaars veel aandacht besteed aan de woon- en werkomgeving. De meeste schilders kiezen voor een pand waarin ze zowel kunnen wonen als werken dit in tegenstelling tot de meeste beeldhouwers.

Zoals uit het aangehaalde artikel duidelijk blijkt werd het woonhuis-atelier als ontmoetingsruimte gebruikt voor de geïnteresseerde bezoeker en potentiële klant.

In Brugge zijn nog enkele restanten van de atelierwoning van de glazenier Jules Dobbelaere behouden. Het atelier van de schilder José Storie bleef jammer genoeg niet bewaard.

11

Kuipersstraat 21, provinciecommando

Openingsuren : van 10u tot 18u.

In 1859 ontwerpt Isidoor Alleweireldt (1824-1892) in opdracht van aannemer De Vestel-De Lille dit herenhuis in classicistische stijl. De nieuwe woning kwam in de plaats van twee laatgotische panden.

De witbepleisterde lijstgevel (drie bouwlagen, vijf traveeën) dateert nog van vóór de aanleg van het schouwburgkwartier waar het toenmalige liberale bestuur voor een bewust „witte” omgeving koos. De stadsschouwburg zelf kwam er in 1867-1869 tot stand samen met de meeste bebouwing in de onmiddellijke omgeving. Deze gevel van I. Alleweireldt harmonieert perfect met het totaalconcept van het schouwburgkwartier.

Hier kunnen we enkel de vestibule bezoeken. Ze is minder monumentaal dan deze van de Wapenmakersstraat 14 (eveneens van I. Alleweireldt), maar toch karakteristiek voor het belang dat men hechtte aan de ruimtelijke effecten van het trappenhuis in de classicistische burgerwoning.

I. Alleweireldt heeft in de jaren 1859-1865 enkele grote burgerwoningen ontworpen in opdracht van de aannemer De Vestel-De Lille, die als promotor, na de realisatie deze huizen doorverkocht (zoals bijvoorbeeld de panden Boomgaardstraat 11 en 13). In 1869 verhuist I. Alleweireldt naar Brussel, waar aannemer De Vestel belast is met de bouw

van het monumentale Justitiepaleis van J. Poelaert. Na het overlijden van J. Poelaert in 1879, zou I. Alleweireldt de werf van het Justitiepaleis – wel het belangrijkste voorbeeld van het eclecticisme in België – verder geleid hebben.

I. Alleweireldt was zowel door zijn huwelijk als door het eerste huwelijk van zijn vader verwant met de familie Devaux, die ook op haar beurt verwant was met de bankier Felix Dujardin en de Brugse Burgemeester Jules Boyaval. Deze banden met liberale politici, zowel in Brussel als in Brugge, hebben zijn loopbaan positief beïnvloed. De liberalen gaven in de meeste Europese landen de voorkeur aan het cerebrale classicisme in een periode dat de kristelijke geïnspireerde neogotiek opkwam.

Bij dit bezoek vestigen we nog de aandacht op het bronzen borstbeeld van koning Albert dat in de hal is opgesteld. Het is het werk van de bekende Brugse beeldhouwer H. Pickery.

12

Prinsenhof 8, het Prinsenhof

Openingsuren : van 10u tot 12u en van 13u30 tot 18u

De Bourgondische hertogen hadden in de 15de eeuw meerdere residenties in de Zuidelijke Nederlanden – o.a. in Brussel, Gent en Brugge – waar ze afwisselend met hun hofhouding verbleven.

Het 'Prinsenhof' bestond als grafelijke residentie zeker reeds vóór 1429. In het begin van de 15de eeuw wordt de Ontvangersstraat geplaveid en leest men in de stadsrekening „ende also streckende langs ons *gheduchte heeren* hof toter Moerstrate”. Vanaf 1429 liet Filips de Goede nog uitbreidingswerken uitvoeren. Grote werken zijn ook bekend uit 1445-1449 en 1467-1468.

Het hertogelijke domein in Brugge, zoals we het kennen uit grafische en iconografische bronnen, had een waarlijk vorstelijke allure.

De hoofdingang bevond zich in de Noordzandstraat, op de plaats waar nu de Ontvangersstraat in genoemde straat uitmondt. De gevelwand in deze straat was vrij eenvoudig en gesloten. Langs de Noordzandstraat bevond zich een langs de binnenkoer opengewerkte gaanderij, daterend uit het midden van de 15de eeuw. Deze liep tot aan de Geldmunt en werd daar voortgezet in een vleugel loodrecht op de straat.

Via de hoofdingang kwam men op de grote erekoer, waar zich aan de noord-westzijde het eigenlijke paleis bevond. Dit bestond uit een imposante woontoren met daarop aansluitend een gebouw van twee bouwlagen. De imposante woontoren (misschien uit de 14de eeuw) verwijst naar de oudste versterkte vorm van wonen in de middel-eeuwse stad.

Daarnaast waren er ook een kapel, een vermaarde bibliotheek, een zwemkom, badgebouwen, een kaatsspelbaan en zelfs een kleine dierentuin.

Het Prinsenhof had een uitgang in de Moerstraat waar ook het Hotel Charolais was gesitueerd (nog gedeeltelijk bewaard in het huis Moerstraat 23).

Volgens de iconografische bronnen vertoonde de residentie een eerder heterogeen en complex karakter.

Volgens de archivalische bronnen stonden belangrijke meester-metselaars in voor de verschillende werken : Michiel Goeghebeur, Willem van de Kerckhove, Jan de Maeck, Cornelis Cauwe, de gebroeders van Cutseghem en Cornelis Thielman. De bewaarde rekeningen van het Hof van Bourgondië wijzen op een bijzonder weelderig interieur, de Bourgondiërs waardig.

Zowel Filips de Goede als Maria van Bourgondië hebben vaak te Brugge verbleven en beiden zijn er ook gestorven. Karel de Stoute heeft er minder vaak gewoond.

Na de dood van Maria van Bourgondië in 1482 erven de Habsburgers het eigendom. Ze tonen er echter weinig interesse voor. In 1576 verkoopt Filips II het Prinsenhof en van dan af wordt het eens zo luisterlijke verblijf verkaveld en onherkenbaar verbouwd. In 1662-1663 is het in handen van Roger en Louis de Gheldere die onder meer de gebouwen aan de kant van de Noordzandstraat laten afbreken en vervangen door particuliere huizen. In 1662 ook kopen de Engelse zusters van de Derde Orde van Sint-Franciscus een belangrijk deel van het voormalige Prinsenhof.

Zij richten er een pensioonaat in voor rijke, katholieke, Engelse meisjes die wegens de groeiende Anglicaanse intolerantie in eigen land geen degelijke katholieke opleiding meer genieten. Met de Franse Revolutie (in 1794) vluchten de Engelse Franciscanessen terug naar Engeland. Hun klooster wordt door de Fransen als nationaal goed verkocht.

In 1888 komt het complex in bezit van de kloosterorde „Les Dames Françaises de la Retraite" uit Boulogne. De nog bestaande gebouwen worden grondig verbouwd in een zeer on-Brugse neogotische stijl. De – hoogstwaarschijnlijk Franse – architect is ons niet bekend. In 1893 en 1913 wordt het gebouw nog uitgebreid, op dat ogenblik doet men beroep op de Brugse architect Alphonse de Pauw.

De Zusters die zich aanvankelijk uitsluitend aan het kloosterleven wijden, zijn zich in de 20ste eeuw gaan toeleggen op het beheer van een bejaardentehuis. In 1988 verkopen ze het Prinsenhof. De huidige eigenaars hebben de intentie de gebouwen om te vormen tot hotel.

BESCHRIJVING

Het hoofdgebouw heeft een L-vormige plattegrond, telt vier bouwlagen en is afgedekt met scherpe zadeldaken. Op de

hoek van de langsvleugel staat een hoge ronde traptoren met kegeldak.

De hoofdgevel met cementbepleistering en imitatievoegen is zeven traveeën breed. De kruisvensters hebben een bekroning in een Franse gotische stijl : accoladeboogvormige waterlijst met kruisbloem en pinakels. De gevel is beëindigd met een zware uitspringende kroonlijst die classicistisch geïnspireerd lijkt. Het voordakvlak wordt doorbroken door zeven monumentale dakkapellen, telkens in de as van de venstertraveeën. De middelste dakkapel is geflankeerd door zuiltjes die de symmetrie benadrukken. De met maaswerk uitgewerkte bekroningen in accoladevorm, met kruisbloemen, pinakels en hogels lijken geïnspireerd op die van het Hof van Gruuthuse, dat op dat ogenblik gerestaureerd werd door arch. Louis Delacenserie (1883-1895). De dakkapellen zijn bekleed met vergulde beelden (H.-Hart en engelen). Een tweede rij kleinere dakkapellen doorbreekt de bovenzone van het dak. De nokbekroning is merkwaardig. Op de zuidwestelijke hoek rijst een massale hoge, ronde bakstenen toren tot boven de bedakingen van de hoofd vleugels met een totale hoogte van ongeveer 33 m. Het bovengedeelte is met cementbepleistering met imitatievoegen versierd en beëindigd met een uitkragende bogenfries waarop het kegelvormige dak aanzet. De bogenfries is verwant met deze van de traptoren van het Hof van Gistel, Naaldenstraat 7, die in 1884 was hermaakt.

De achtergevel van de hoofd vleugel, uitgevend op de grote tuin, is bepleisterd en met imitatievoegen versierd. De rechthoekige vensters hebben 19de-eeuwse ramen met grote roedenverdeling. Ook hier zitten in het dakvlak zeven dakkapellen.

Tegen de eerste vleugel is een even hoge dwarsvleugel gebouwd. De versieringen zijn identiek. De ingangstravee is benadrukt door driedelige vensters met glas-in-loodopvullingen, die de inplanting van de traphal verraden. In tegenstelling tot de hoofd vleugel is deze in zichtbaar metselwerk opgetrokken. De zuidwestelijke hoek is met een ronde hoektoren versierd die pas ter hoogte van de derde verdieping aanzet. Het dakvlak is doorbroken door tweemaal drie dakkapellen met houten geveltjes met drie-lobversiering, die geschrant zijn opgesteld (zoals die van het Stadhuis). Aan de zuidoostelijke zijde is een lagere aanbouw van drie bouwlagen afgedekt met een uitkragende gekanteelde gootmuur op een bogenfries. De hoek is bekleed met een verguld Sint-Michaëlsbeeld.

Het voorplein wordt aan de zuidwestelijke zijde afgesloten door een tweelaags gebouw, afgedekt met drie zadeldaken. Die vleugel is in 1913 verbouwd en verhoogd. Op de benedenverdieping werd de renaissancistische blauwstenen bogenrij behouden (op verschillende plaatsen met steenhoudersmerken DW).

In het Prinsenhof bezoeken we enkele merkwaardige interieurs.

De groots opgevatte *trapruimte* met een vierzijdige wenteltrap over de vier bouwlagen doorgetrokken is in tegenstelling met de buitenarchitectuur opgevat in een classicistische stijl. Zowel trap als muren zijn wit gemarmerd. Aanzet van de trap met twee Ionische zuilen. Op de derde verdieping is de balustrade bekroond door twee tootsdragende engelen. Deze imposante traphal met wit-zwart marmeren vloer is enigzins verstoord door het inbouwen van een liftkoker.

Aan de tuinzijde zijn *drie salons* te bezichtigen met een typische neoclassicistische aankleding. Typisch zijn de plafondbepoezingsen met eierlijsten en palmetten. Elk salon heeft een andere schouw in Charles X-stijl. De schouw in het middelste salon is met zwarte griffioenen (eerder in Second-Empire stijl) versierd. De gang kant binnenkoer is nog overwelfd met graatgewelven op gordelbogen (wat op een oud restant wijst).

Op de verdieping zijn eveneens verschillende *rijk versierde kamers* bewaard. Twee zijn nog in de 18de eeuw aangekleed met plafondbepoezingsen in een Lodewijk XIVde-stijl. De zogenaamde *kamer van Maria van Bourgondië* heeft een grijsmarmeren Lodewijk XVde-schouw. Het schilderij boven de schouw verwijst naar het leven van Sint-Franciscus terwijl de supraportes landschappen en een scène uit het Nieuwe Testament voorstellen. Een salon is in een neorococostijl aangekleed met lambrizeringen en een marmeren schouw. De supraportes die landschappen voorstellen zijn geschilderd door Ch. Cools.

De kapel op de verdieping is een pareltje van late neogotiek (daterend uit 1913, naar een ontwerp van arch. Alphonse de Pauw).

Het is merkwaardig dat de inwendige ruimte-indeling en -aankleding van het huidige Prinsenhof volledig los staat van de neogotische gevelarchitectuur en oudere elementen bevat dan de gevels laten vermoeden. De buitenarchitectuur is één van de meest imposante getuigen van de neogotiek in de Brugse binnenstad.

Beschermd monument bij Besluit van de Vlaamse Executieve van 29 juni 1983.

Riddersstraat 11, huis de Croeser-Van Caloen

Openingsuren : van 10u tot 18u.

Riddersstraat 11 werd gebouwd op het einde van de 18de eeuw maar werd in 1832 door de familie de Croeser aan de mode aangepast. Het uitzicht en de aankleding van het pand is karakteristiek voor het classicisme.

De bepleisterde voorgevel telt zeven traveeën en is drie bouwlagen hoog. De poorttravee wordt extra benadrukt door de loggia met Venetiaans venster (een rondboogvenster tussen twee rechthoekige vensters) dat uit 1832 dateert (te vergelijken met de erkers aan de gevels Moerstraat 6, Sint-Jakobsstraat 59 en Sint-Maartensplein 1 uit dezelfde periode).

De ramen hebben een grote roedenverdeling. De horizontaliteit van de gevel wordt benadrukt door een doorlopende geprofileerde lijst op de eerste verdieping.

De koetsdoorgang is geleed door vlakke pilasters. Via een bordes komt men in de centrale gang. Deze aanleg is typerend voor de classicistische herenhuizen. De koetsdoorgang bevindt zich steeds links of rechts van het woongedeelte. Haaks op deze doorgang is een midden-gang aanwezig waarop de verschillende salons, gelegen aan de straat- en tuinzijde, aansluiten.

Meestal is de trap op het einde van deze centrale gang gesitueerd. Dit type plattegrond komt vaak voor bij 18de-eeuwse *maisons-de-maitre*, en blijft gedurende de gehele 19de eeuw toegepast bij grote burgerhuizen. Dezelfde ruimtelijke indeling van de benedenverdieping treffen we aan bij de herenhuizen Hoogstraat 18 (nr. 6), Hoogstraat 28 (nr. 7) en Sint-Jansstraat 16. Hier is de trap ingewerkt in een ronde koker beklemtoond door 8 pilasters met Ionische kapitelen. De trapkoker is overwelfd met een ronde koepel, waarin een centrale opening voor zenitaal licht zorgt.

In opbouw kan deze trap goed vergeleken worden met deze van Hoogstraat 18. De balusters hebben dezelfde vormgeving maar de steunen onder de treden zijn onversierd.

Het Empiresalon, dat zich aan de straatzijde bevindt, kan worden bezocht.

Het is een eenvoudige rechthoekige ruimte, streng symmetrisch qua opbouw. De zwartmarmeren schouw met schouwboezem in stucwerk is geflankeerd door zuiltjes met palmetkapitelen. Deze is gevat in een halfronde nis die

met een bloemenkorf en twee adelaars is versierd. Daartegenover is als pendant een aanrecht in hout geplaatst.

Vier dubbele deuren met kroonlijst onderbreken op symmetrische wijze de wanden. We merken op dat sommige deuren niet functioneel zijn en alleen bedoeld om een nauwgezette symmetrie te bekomen. Het plafond is versierd met lijstwerk met centraal een zware rozet (die ons eerder aan de Second-Empire doet denken). De doorlopende fries is rijk geornamenteerd met een motief dat soms „lopende honden" wordt genoemd.

14

Sint-Jorisstraat 71, de Rijksnormaalschool : het verhaal van de strijd om een school

Openingsuren : van 10u tot 12u en van 13u30 tot 18u

De realisatie van de Normaalschool kent een boeiende voorgeschiedenis in het licht van de nationale en lokale politiek in de tweede helft van de 19de eeuw.

Reeds in 1866 werd door de liberale Minister van Binnenlandse Zaken toelating gegeven om ook in Brugge een normaalschool voor jongens op te richten, op voorwaarde dat het Brugse stadsbestuur zelf instond voor het terrein én het optrekken van de gebouwen. De stad protesteerde en wilde enkel instaan voor het ter beschikking stellen van het terrein. In 1867 verwierf men hiervoor het „Oud Hof" in de Sint-Jorisstraat. Dit terrein kon nog worden uitgebreid met een stuk tuin „Durny", eigendom van Sir John Sutton (de bekende Engelse mecenas). In 1879 kwam er een wisseling in het Belgische politieke bestel. De liberalen maakten geen deel meer uit van de regering en de plannen voor het bouwen van een rijksnormaalschool in Brugge werden niet meer prioritair gesteld.

De Brugse liberale burgemeester J. Boyaval liet zich echter niet ontmoedigen en bleef in Brussel aandringen. Hij ontving ook de principiële belofte dat ambtenaren van het Ministerie van Openbare Werken zouden gelast worden met de opmaak van de plannen. Dit was echter tegen de zin van het Brugse stadsbestuur, dat zo'n belangrijke opdracht liever toevertrouwd zag aan een Brugse architect, vertrouwd met de principes van de *Gothic Revival*. Uiteraard werd de naam van stadsarchitect Louis Delacenserie naar voren geschoven.

De eerste plannen opgemaakt door het Ministerie werden in elk geval niet enthousiast ontvangen. Zelfs na het bijsturen van de plannen door een hogere ambtenaar,

vonden ze geen genade in de ogen van L. Delacenserie : „Je dois vous prier, Messieurs, de ne plus insister dans la suite, en faveur du style flamand. L'interprétation incompromise que l'on en fait, serait fatale au libre mouvement qui s'est produit en sa faveur depuis quelques années chez nous, et il serait surtout pénible de voir l'Etat lui-même porter atteinte à notre vieil art national" (brief van Louis Delacenserie van 28 juli 1874 aan het College).

Het College opperde nadien de idee de leegstaande, onafgewerkte gebouwen van het Engelse seminarie (gebouwd door J. Sutton) om te vormen tot normaalschool. L. Delacenserie tekende daarvoor enkele ontwerpen. Het ministerie vond die gebouwen echter totaal ongeschikt.

Ondertussen zitten we volop in de harde schoolstrijd (1878-1884) waarin de rol van de burgemeester J. Boyaval genoegzaam bekend is. De liberalen wilden nu zo snel mogelijk een normaalschool afgewerkt zien in Brugge en Minister van Humbeeck gaf opnieuw opdracht aan Brusselse architecten van Openbare Werken om een definitief ontwerp op te maken. Fel protest in Brugge natuurlijk; plannen dienden opgemaakt te worden door een Brugs architect m.n. L. Delacenserie. Het Ministerie poogde nog het Brugse bestuur te paaien door Delacenserie officieel te belasten met het volgen van de werken, waarvoor laatstgenoemde feestelijk bedankte.

Op 10 oktober 1878 richtten de leden van het Oudheidkundig Genootschap een brief aan Koning Leopold II waarin ze hun twijfels uitspreken over de kwaliteiten van het ontwerp van de Brusselse architecten. Het Genootschap eindigde zijn brief met de volgende opmerking : „Te dikwijls reeds, Sire, hebben wij in onze stad door vreemde bouwmeesters werken zien uitvoeren die met het geld van eenieder betaald worden. Dit dient maar tot ontmoediging van onze kunstofenaars, die also de gelegenheid benomen worden om hen te doen kennen, en om de bekwaamheid te doen gelden die zij door langdurige en moeilijke studiën bekomen hebben" (Rond den Heerd, 1878).

Nog dezelfde dag meldde Minister Sainctelette aan het Stadsbestuur dat Delacenserie een tegenvoorstel mag opmaken. In februari 1879 werden de plannen van de Brugse stadsarchitect en de Brusselse ambtenaren tentoongesteld. Uiteraard genieten de plannen van Delacenserie de voorkeur. Op 1 juni 1879 werden de werken aangevat en in het voorjaar 1883 was de school klaar.

BESCHRIJVING

Het terrein waarop de Rijksnormaalschool is gesitueerd is ruim 1 hectare groot. Het schoolgebouw is opgetrokken rond verschillende binnenkoeren waarvan de grote trapeziumvormige speelplaats de belangrijkste is. Als bij een kloostergebouw is rond die grote speelplaats een galerij

gebouwd waarop verschillende lokalen uitgeven (het bureau van de directeur, de leraarkamers, de recreatiezaal, de refter, de keuken, de klaslokalen,...). Daarnaast zijn nog enkele afzonderlijke bouwblokken verspreid over het terrein, namelijk : de oorspronkelijke infirmerie, de woning van de portier, die van de beheerder en de turnzaal (wel de meest merkwaardige constructie).

De bakstenen gevels van het volledige complex zijn rijkelijk uitgewerkt. De architect heeft met veel virtuositeit de meerdere stijlenmerken van de Brugse laatmiddeleeuwse architectuur samengebracht. Blikvanger is uiteraard de voorgevel met de inkompartij die vooruitspringt en afgewerkt wordt met een puntgevel, waarvoor duidelijk de 15de-eeuwse Gruuthuse-reiegevel model stond. Ook de dakkapellen in de voorgevel zijn zeer gelijkaardig aan deze van Gruuthuse, door Delacenserie in 1883-1895 op harde wijze gerestaureerd. Alle boognissen zijn opgesmukt met maaswerk in alle mogelijke variaties.

Naast de voorgevel staat nog het restant van de middel-eeuwse traptoren die deel uitmaakte van het Oud-Hof van de Sint-Jorisgilde (1510-1513). Tijdens de bouw van de Rijksnormaalschool voorzag Delacenserie integratie en restauratie van die toren in het nieuwe complex. Dit is toen niet gebeurd. Ruim honderd jaar later wacht de toren nog steeds op een dringende restauratiebeurt.

In de school kun je de inkomhal, de gaanderij rond de binnenkoer, een klassevleugel en de turnzaal bezoeken. In een afzonderlijk neogotisch gebouw, met eveneens een rijk versierde voorgevel, is de turnzaal ingericht. Vooral de houten dakconstructie (die traditioneel is opgevat en zelfs doet denken aan de 13de-eeuwse schuur van Ter Doest in Lissewege) is zeer merkwaardig.

De torenruïne is beschermd als monument bij Ministerieel Besluit van 23 april 1985, het 19de-eeuwse gebouwencomplex bij Ministerieel Besluit van 27 september 1989.

15

Stalijzerstraat, de Heilige-Magdalenakerk

Openingsuren : van 14u tot 18u

De Heilige-Magdalenakerk is gebouwd in 1851-1853 naar het ontwerp van Provinciaal Architect Pierre Buyck. Buyck heeft in opdracht van het provinciebestuur talrijke kerken, pastorieën, gemeentehuizen en scholen gebouwd, voor namelijk in het noordelijke deel van West-Vlaanderen. Het ontwerp van de H.-Magdalenakerk dat reeds in 1849 werd

opgemaakt, heeft aanleiding gegeven tot lange en belangrijke publieke discussies. De definitieve plannen zijn zelfs aangepast en/of in samenwerking met Thomas Harper King klaargestoomd. King was een aanhanger van de theorieën en ideeën van zijn landgenoot Augustus Welby Pugin (bij ons ook gekend voor de ontwerpen van het kasteel van Loppem).

De H.-Magdalenakerk is één van de vroegste neogotische kerken op het vasteland waar Engelse opvattingen herkenbaar zijn, voornamelijk in de zin van wat men nu het archeologische neogotisme noemt.

De driebeukige bakstenen kruiskerk telt vijf traveeën en is afgesloten met een vijfzijdig koor en twee rechthoekige zijkapellen. De middenbeuk wordt overspannen door spitsbooggewelven op bundelpijlers en de zijbeuken met kruisribgewelven.

Volgens de gotische traditie heeft de kerk een westbouw met hoge spitsstoren. De spits en de vier hoektorentjes zijn pas in 1860-1864 afgewerkt.

In 1873 is het interieur volledig gepolychromeerd. De zijaltaren en de doopvont zijn ontworpen door Thomas Harper King en gebeeldhouwd door Karel Geerts uit Leuven (die ook de beelden van het stadhuis had gehouwen). De glasramen zijn het werk van de Brugse glazeniers Jules Dobbelaere en Samuel Coucke. Het hoofdaltaar en de communiebank zijn het werk van Jules van Nieuwenhuyse, terwijl het koorgestoelte, de biechtstoelen en de preekstoel in leper zijn gemaakt door H. Loosveld. De kruisweg – in gepolychromeerd gips – is het werk van F. Devriendt. Het orgel is uit 1865 en het werd in 1985 uitgebreid en gedeeltelijk herbouwd.

In het begin van de jaren zeventig werd het interieur van de kerk in een anti-neogotische furie volledig wit geschilderd, zodat het oorspronkelijke uitzicht van de kerk danig is geschaad. Waarschijnlijk zijn de oorspronkelijke beschouwingen nog vrij gaaf bewaard onder de witte verflaag. Als teken van de opwaardering van de neogotiek is de gipsen kruisweg van F. Devriendt in 1985 reeds opnieuw gepolychromeerd... het begin van een algehele restauratie? Hoewel de H.-Magdalenakerk kort na de kerk van de Redemptoristinnen gebouwd werd, zijn er duidelijk stijlverschillen aan te wijzen, de neogotiek is hier tot een grote rijpheid gekomen.

Ter gelegenheid van de Open Monumentendag worden enkele kunstschaten geëxposeerd, voornamelijk uit de 19de eeuw maar ook liturgisch vaatwerk uit de 18de eeuw.

Vlamingstraat, de Stadsschouwburg

Openingsuren : van 10u tot 18u

In 1867 sloopt men een volledig huizenblok om plaats te maken voor een schouwburg. De toenmalige stadsbestuurders zochten reeds geruime tijd een geschikt terrein voor het bouwen van een nieuwe en moderne schouwburg die aan de artistieke noden van de bourgeoisie kon voldoen. Brugge huppelde inderdaad achter op Brussel, Antwerpen en Gent die reeds in het eerste kwart van de 19de eeuw een prestigieuze schouwburg hadden. De Brusselse architect Gustave Saintenoy (1832-1892) wordt als ontwerper aangetrokken.

De gevels van de schouwburg zijn in een streng classicistische stijl gebouwd. De voorgevel krijgt uiteraard de grootste aandacht. Die statige gevel in blauwe en witte natuursteen heeft een portiek met rondbooggingangen en vensters. De traveeën worden afgescheiden door Corinthische zuilen en pilasters. Links en rechts van het portiek zijn op de verdieping rondboognissen met schelpmotieven in de boogvelden aangebracht. Onder het onderbroken fronton aan de voorgevel is er een basreliëf met het wapen van Brugge. De zijgevels zijn opgetrokken in baksteen en bepleisterd. Ze zijn twee bouwlagen hoog en afgedekt met een geprofileerde kroonlijst, waarboven nog een dakverdieping. De achtergevel is bekroond met een breed driehoekig fronton. Deze gevels zijn rustig en symmetrisch opgebouwd. De voorgevel is in 1981 gereinigd. De overige bepleisterde gevels krijgen nu een oprisingsbeurt in kleurschakeringen die de architecturale elementen benadrukken.

In de stadsschouwburg kan men de toneelzaal en het foyer bezoeken.

De toneelzaal is hoefijzervormig (een vrij gebruikelijke keuze in de 19de eeuw). Loges en balkons zijn rijk versierd in een eclectische stijl, dat wil zeggen dat verschillende stijkenmerken samen worden gebruikt. Zuivere klassieke vormen (zoals de Corinthische kapitelen en de gegroefde zuilen) naast Lodewijk XIV - (lambertijnmotieven), Lodewijk XVI - (bloemenslingers en festoenen) en Empiremotieven (eierlijsten, palmetten) smukken deze zaal feestelijk op.

Het plafond is beschilderd in trompe-l'oeil en centraal hangt een grote kristallen luster.

Een kort licht- en klankspel, gemonteerd door de technische ploeg van de stadsschouwburg, vestigt op een boeiende manier de aandacht op het rijke gamma aan versieringselementen.

De foyer of de grote schenkzaal is eveneens een prachtig voorbeeld van de Second-Empirestijl (Napoleon III-tijdperk), die soms misprijzend een parvenue-stijl wordt genoemd. De schenkzaal geeft de bezoeker eerder het gevoel in een paleisinterieur te zijn terechtgekomen. Ornamentiek en kleur zijn uitbundig aangewend. Deze zaal is een prachtvoorbeeld van deze stijl en uniek in Brugge. In vergelijking met de interieurs in de operagebouwen ontworpen door Charles Garnier in Frankrijk en Monaco blijft dit uiteraard nog op „provincialistisch” niveau. G. Saintenoy heeft zich duidelijk laten inspireren door het veel grootser opgevatte operagebouw in Parijs, dat in dezelfde jaren (1861-1874) tot stand kwam naar het ontwerp van Charles Garnier (na een controversiële wedstrijd en duidelijk tegen de toen heersende smaak van het grote publiek) en beschouwd werd als de tempel van de zegevierende burgerij.

Voor de koninklijke stadsschouwburg is reeds in 1988 de officiële bescherming als monument aangevraagd. Het stadsbestuur wacht op de bekrachtiging door de bevoegde Minister.

Vlamingstraat, de H.-Hartkerk

Openingsuren : van 10u tot 12u en van 13u30 tot 18u

De jezuïtenkerk in de Vlamingstraat is tussen 1879 en 1885 gebouwd naar het ontwerp van architect Louis Pavot. Deze uit Brugge afkomstige bouwmeester genoot op dat ogenblik een grote faam en had de leiding over belangrijke bouw- en restauratiewerken. Ook voor de jezuïtenorde voerde hij meerdere opdrachten uit. Hij mag worden beschouwd als één van de voornaamste vertegenwoordigers in onze neogotiek van de strekking die de creatieve vrijheid op het voorplan stelde en zich niet stoorde aan de strenge archeologische opvattingen van Bethune.

Het is een kruiskerk van het basilicale type met een vier traveeën tellend schip, rechthoekig afgesloten koor en transept. De architect beoogde echter geen slaafse kopie van een gotische constructie maar wilde in de eerste plaats de gewijzigde functionele en liturgische eisen tot uitdrukking brengen. De functie van biechtkerk werd benadrukt door de aanwezigheid van diepe kapellen in de zijbeuken waar de biechtstoelen waren opgesteld.

Voor de bouw en de aankleding van de kerk werd een hele ploeg specialisten van buiten de stad aangetrokken.

De kerk werd bijzonder degelijk gebouwd. Er is veel natuursteen verwerkt – niet alleen voor het exterieur – doch ook voor allerhande onderdelen als zuilen en kapitelen. Ook de rijke – nu verdwenen – sculptuur werd bijna volledig in natuursteen uitgevoerd. De eigentijdse technieken vonden eveneens toepassing door het gebruik van ijzer. In de vloeren zijn kostbare marmersoorten verwerkt en de gehele kerk is in steen overwelfd.

De stoffering van de kerk – nu verdwenen – was volledig in het teken van de devotie van het H.-Hart.

De H.-Hartdevotie kende een grote bloei op het einde van de 19de eeuw, mede door de inspanning van de jezuïtenorde. De religieuze iconografie van het kerkinterieur was dan ook volledig gericht op de H.-Hartdevotie en belangrijke jezuïtenheiligen zoals Ignatius van Loyola en Franciscus Xaverius.

De kerk wordt sinds 1979 door de paters jezuïeten niet meer gebruikt voor de eredienst.

De altaren en retabels waren het werk van belangrijke 19de-eeuwse kunstenaars. Deze kunstwerken zijn nu allen verkocht met het oog op de ontruiming van de kerk en de eventuele sloop.

Om deze eventuele sloop is in de laatste tien jaar heel wat te doen geweest. Zowel van stadszijde (de Dienst voor Monumentenzorg en Stadsvernieuwing) als van de zijde van het Bethunianum (centrum voor de studie van de 19de eeuw) is daarop veel reactie gekomen. De kerk werd bestudeerd en motivaties voor behoud werden opgesteld, ook herbruikstudies werden uitgewerkt. Een poging om de kerk als monument te laten beschermen bleef zonder gevolg.

Als argumenten voor behoud werden volgende stellingen naar voren gebracht :

1. de cultuurhistorische waarde :

als representatief voorbeeld van de neogotische kunststroming in de bouwkunst in Vlaanderen in de tweede helft van de 19de eeuw.

2. de kunsthistorische waarde :

omwille van de architecturale kwaliteiten en de neogotische vormtaal. De kerk is geen archeologische kopie geïnspireerd op bestaande middeleeuwse gebouwen doch een creatief eclectisch geheel van gotische elementen, aangepast aan de eigen functionele en liturgische eisen van de 19de eeuw. Ook het meubilair uitgevoerd door kunstenaars en ambachtslieden van Brugge en Gent is (was) karakteristiek voor de late neogotiek.

3. de stedenbouwkundige waarde :

door zijn volume en eigen silhouet bezit het kerkgebouw een belangrijke stadslandschappelijke waarde. Het is een positief stadsmerk in de omgeving en is als boeiend en dominerend element en omwille van zijn duidelijke herken-

door Jozef Coucke, zoon van de glazenier Samuel Coucke (zie nr.9).

In het hotel de 't Serclaes bezoeken we enkele salons en vooral het trappenhuis. We herkennen dadelijk de klassieke aanleg met een koetsdoorgang, een daarop aansluitende middengang die naar de verschillende salons leidt. Van de herenhuizen die we vandaag bezoeken is dit het enige voorbeeld van een centrale doorgang die aan beide zijden leidt naar de woonvertrekken. De koetsdoorgang is aangekleed met marmer en wandbeschilderingen in imitatie van verschillende marmersoorten. Twee salons zijn opengesteld voor het publiek. De decoratie is in Lodewijk XVI-stijl opgevat.

Het trappenhuis maakt door zijn ruimtewerking en decoratie zeer grote indruk. De rijkdom en de status van de bouwheer zijn architecturaal vertolkt in deze ruimte, die een scharnierfunctie heeft tussen de verschillende vleugels. Dit is kenmerkend voor de werken van architect I. Alleweireldt.

Terminologie

Arabesken :

grillige versiering met ineengestrengelde figuren in de vorm van bladeren, bloemen, vruchten, mensen of dieren

Boogzwik of zwik :

hoekstuk tussen een boog en een rechthoekige omlijsting

Bundelschalk :

schalk in de vorm van een bundelpijler die als verticale drager over de wand (van een schip in een kerkgebouw) doorloopt tot aan de gewelfribben

Caissonzoldering :

zoldering ingedeeld in caissons of cassetten, d.z. verdiepte panelen met meestal geprofileerde omlijstingen

Corinthische zuilen :

volgens de Corinthische orde, rustend op een hoge basis, met een rijk uitgewerkt kapiteel, versierd met een dubbele krans van acanthusbladeren, voluten en gestileerde stengels

Eierlijst :

versiering met eivormige figuren, veel toegepast in de klassieke architectuur

Gehistorieerd :

voorzien met versieringen met uitbeelding van personen of dieren

Graatgewelf :

gewelf waarvan de schelpen elkaar ontmoeten op een smalle graat

Hogel :

bladvormig siermotief in de gotiek of neogotiek, op regelmatige afstand geplaatst op architectonische onderdelen

Ionische zuilen :

volgens de Ionische orde, met een gecanneleerde zuil op een basis en een kapiteel met twee voluten

Maaswerk :

vlechting van metselwerk als vulling van bijvoorbeeld boogvelden en borstweringen

Mandorla :

amandelvormige aureool rond de gestalte van Maria of van Christus

Palmet :

palmbladvormige versiering in het classicisme toegepast, overgenomen uit de klassieke kunst

Pinakel :

spitsvormige bekroning op steunberen, portalen, enz... versierd met hogels en bekroond met een kruisbloem

Risaliel :

voortuit springend deel van de gevel; centraal (middenrisaliel), op de hoeken (hoekrisaliel) of ter beklemtoning van de poorttravee

Sjabloontechniek :

in papier, metaal of andere materialen uitgesneden motieven die kunnen aangewend worden voor wandschilderingen

Travee :

indeling van de ruimte van een kerkgebouw die overeenkomt met één gewelfvak, of van een gevelvlak volgens de ordonnantie van de gevelopeningen

Trompe-l'oeil :

natuurgetrouwe naschildering die bedrieglijk echt lijkt

Volute :

spiraalvormige versiering van Ionische en Corinthische kapitelen. Krul voor vleugel- of aanzetstukken aan gevels, deur- en vensteromlijstingen

Zie verder : E.J. Haslinghuis, *Bouwkundige termen.*

Verklarend woordenboek der westerse architectuurgeschiedenis. Utrecht - Antwerpen, 1986

Enkele naslagwerken

Beernaert, B., e.a. : *De Brugse gevelgids*, Brugge, 1982

Beernaert, B., e.a. : *Stenen Herleven. 111 jaar kunstige herstellingen te Brugge 1877-1988*, Brugge, 1988

Trips, E. : *Café Vlissinghe 1515-1985. Een eeuwenoude Brugse herberg. Geschiedenis en Anecdotes*, Brugge, 1986

Van Cleven, J. : *Neogotiek en neogotisme. De neogotiek als component van de 19de-eeuwse stijl in België*, in : *De Sint-Lucasscholen en de neogotiek 1862-1942*, Leuven, 1988, pp. 17-55

Van Houtte, J.A. : *De geschiedenis van Brugge*, Tielt-Bussum, 1982

Vermeersch, V. : *Brugge. Duizend jaar kunst van Karolingisch tot neogotisch 875-1875*, Antwerpen, 1981

Vlaamse neogotiek in Europees perspectief, in : *Vlaanderen*, jg. 1980, nr. 174

Praktische wenken

Op deze Open Monumentendag doet de bezoeker zelf een keuze. Ieder opengesteld monument is speciaal beviagd en aldus herkenbaar. Op het stadsplan zijn de verschillende 19de-eeuwse gebouwen aangeduid.

1. Centraal Informatiepunt

Allerlei informatie over de Open Monumentendag in Brugge kan verkregen worden op :

- * De dienst voor Monumentenzorg en Stadsvernieuwing, Oostmeers 17, 8000 Brugge (vóór 9 september), tel. 050/44.85.82
- * De Dienst voor Toerisme op de Burg (op 9 september) van 9u45 tot 18u op de speciale info-stand, tel. 050/44.86.13

2. Gidsbeurten

Gratis gidsbeurten worden georganiseerd, vertrekkend aan de Dienst voor Toerisme op de Burg.

Gidsbeurten :

- 's voormiddags : om 10u
om 10u15
om 10u30
- 's namiddags : om 14u
om 14u30
om 15u

De begeleide wandelingen duren ongeveer 2 uur. In enkele monumenten wordt ter plaatse uitleg verstrekt : het Prinsenhof, het huis Coucke in de Korte Vuldersstraat, de Rijksnormaalschool in de Sint-Jorisstraat. De openingsuren zijn per gebouw vermeld.

3. Muzikale animatie

In verschillende monumenten (onder meer orgelzaal, stadschouwburg, Prinsenhof, H.-Bloedkapel, H.-Magdalenakerk) zorgen musici voor de nodige sfeer. De uren van de uitvoeringen en de namen van de musici zullen ter plaatse worden geafficheerd.

1. ORGELZAAL

14u-14u30 : Alicia Mennes, piano
15u-16u : duo De Lil-De Lille, zang en piano
16u30-17u30 : vocaal ensemble van het Stedelijk Muziekconservatorium - het nieuw Europees vocaal ensemble (onder voorbehoud)

2. STADSSCHOUWBURG, foyer

10u30-11u : Bea Jonniaux en Christine Devolder, fluit en piano

3. PRINSENHOF

Lieven Misschaert, luit

4. H.-BLOEDKAPEL

Fernand Braet, orgel
Bea Jonniaux en Johan Jonniaux, fluit en orgel

4. Busvervoer

De N.M.V.B. legt speciale bussen in die om het uur een parcours volgen, vertrekkend vanaf het station.

De volgende stopplaatsen zijn voorzien :

- * 't Zand
- * Steenstraat, Sint-Salvatorskathedraal
- * Markt, Provinciaal Hof
- * Vlamingstraat, Stadsschouwburg
- * Potterierei, Bisschoppelijk Seminarie
- * Sint-Michiels, kasteel van Tillegem

Een ticket kost 20 fr

Deze speciale bussen bieden de mogelijkheid enkele Brugse monumenten opengesteld door het Provinciebestuur van West-Vlaanderen te bezoeken, met name : de Sint-Salvatorskathedraal, het Provinciaal Hof, de schouw van het Brugse Vrije, het bisschoppelijk Seminarie en het kasteel van Tillegem. Informatie over deze monumenten zal ter plaatse beschikbaar zijn. Ook daar wordt voor gidsbeurten gezorgd.

5. Nog een Open Monument

Vermelden we ook nog dat op initiatief van de Regie der Gebouwen de 18de-eeuwse voormalige Brunokapel van het Kartuizerklooster (nu assisenzaal van het Gerechtsgebouw) in de Langestraat is opengesteld.

baarheid zeer bepalend voor het straatbeeld in de Vlamingstraat. Het markeert het stadsbeeld vanaf het plein voor de stadsschouwburg en het huis Ter Beurze in de richting van de Sint-Jorisstraat en het stadsbeeld vanuit de bocht van de Sint-Jorisstraat richting Vlamingstraat.

4. de zeldzaamheidswaarde :

gezien de verschillende selingen van neogotische kerken en kapellen in de jaren zeventig is de Brugse binnenstad bijzonder arm geworden op het gebied van neogotische kerkelijke bouwkunst, hierdoor verkrijgt de H.-Hartkerk een grote zeldzaamheidswaarde. Na de H.-Magdalenakerk is deze kerk de belangrijkste uit de 19de eeuw in de Brugse binnenstad.

5. de economische waarde :

economisch zou het onverantwoord zijn om een gebouw dat constructief in goede staat is af te breken. Het gebouw vertegenwoordigt een aanzienlijk kapitaal (wat zou het bij heropbouw kosten ?) wat bijdraagt tot het behoud en de vermeerdering van onroerend goed met een collectief karakter.

6. de maatschappelijke waarde :

zolang de kerk voor de eredienst werd gebruikt, had die een belangrijke maatschappelijke functie. Een nieuwe functie voor de kerk kan voor die stadswijk de gelegenheid bieden tot een nieuwe maatschappelijke functie.

7. de psychologische redenen : een kerk die gebouwd is voor een bepaalde geloofsgemeenschap en met de financiële hulp van die groep wordt onvermijdelijk ook een stuk collectief bezit.

8. de gebruikswaarde :

zowel voor de eredienst, cultuur, commerciële functies.

Jarenlang werd door het stadsbestuur geen slopingsvergunning afgeleverd aan de jezuïtenorde maar werd steeds aangedrongen op het zoeken van een kandidaat-koper die bereid zou zijn de kerk te behouden en een nieuw leven te geven.

Nu bestaat er interesse van een immobiliëngroep uit Antwerpen, die de kerk wil ombouwen tot winkelruimten, met woningen in het dak.

Baron Auguste de 't Serclaes de Wommersom diende in mei 1861 een bouwaanvraag in voor het bouwen van een groot herenhuis. De plannen zijn getekend door architect Isidoor Alleweireldt.

Het vroegere Hotel van Merckem, bestaande uit twee panden (met een lijst- en een trapgevel) en een poort centraal in de tuinmuur, werd gesloopt en vervangen door een monumentaal herenhuis van drie bouwlagen hoog en zeven traveeën breed. De poort, met gelede pilasters, volutentop en driehoekig fronton, wordt verplaatst en geïntegreerd in de nieuwe voorgevel als hoofdtoegang.

De bepleisterde gevel is sterk horizontaal geleed door lijstwerk. Alle segmentboogvensters hebben een geprofileerde omlijsting met een sluitstuk. De vensters op de eerste verdieping hebben een opengewerkte borstwering met balusters. Modillons dragen de houten kroonlijst en benadrukken de travee-indeling van deze zeer classicistische opgevatte gevel.

Links van de poort voorziet arch. I. Alleweireldt een eenlaags gebouw met drie gelijkaardige vensters, afgewerkt met een balustrade bekroond door twee vazen.

De classicistische bouwstijl genoot in die periode, vooral bij adellijke opdrachtgevers, nog volop de voorkeur. Maar in dezelfde jaren zien we de eerste realisaties in neogotische stijl. Zo liet Baron van Zuylen in 1859 een groot woonhuis bouwen in de Ganzestraat en gaf in 1858 Baron Charles van Caloen aan J. Bethune de opdracht voor het kasteel van Loppem.

Architect I. Alleweireldt was in Brugge in de jaren vijftig en zestig de toonaangevende architect, wiens stijl geïnspireerd is op de Franse Second-Empire, die vooral bijval kende bij de liberale burgerij. We verwijzen hierbij naar andere voorbeelden (zie nr. 11, Kuipersstraat 21).

In dezelfde jaren bouwde hij de nieuwe ziekenzalen van het Sint-Janshospitaal (1856-1864) en de uitbreiding van de gevangenis aan het Pandreitje (1857-1862).

We merken nog op dat in de cartouche boven de koetspoort de wapenschilden van de familie de 't Serclaes zijn aangebracht. Deze bepleisterde gevels zijn in 1990 hersteld en opnieuw beschilderd in koel grijze schakeringen.

De bouwheer Baron Auguste de 't Serclaes (1813-1866), gehuwd met Herminie d'Hanins de Moerkerke (1812-1863), was Provinciaal Inspecteur van het Langer Onderwijs toen hij dit prestigieuze huis liet optrekken.

Het huis werd in 1870 verkocht aan *Les Dames de Saint-André* en als school ingericht. In 1878 verhuisden de zusters naar het huis Dujardin op de Garenmarkt en dit huis werd overgelaten aan *Les Dames de l'Instruction Chrétienne*, beter bekend als *de Dames van Hemelsdaele*, die nog steeds deze onderwijsinstelling beheren.

Zij breidden het complex in 1883 uit met een neobarok gebouw op de hoek met de Sint-Walburgastraat, ontworpen